

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานครต่อวิชาชีพครูนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากตำรา บทความ และผลงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในบทนี้ได้นำเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. วิชาชีพครู
2. การผลิตครู
3. แนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู
4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชาชีพครู

กู๊ด (C.V.Good; Dictionary of Education: p.415) ให้ความหมายของวิชาชีพ (Profession) ไว้ว่าเป็นอาชีพซึ่งโดยทั่วไปเกี่ยวกับการเตรียมในระยะเวลายาวนาน และวิภกฏเกณฑ์จริยรยาแห่งอาชีพ

ยนต์ ชุ่มจิต (2526: 181) ได้กล่าวถึงอาชีพครูอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานของวิชาชีพชั้นสูงพอสรุปได้ดังนี้คือ

1. ให้บริการแก่สังคม (Social Service) ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูง จะต้องให้บริการแก่สังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม
2. ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ (Intellectual Methods) หมายความว่า ในการปฏิบัติต่อผู้รับบริการของวิชาชีพนั้น ต้องอาศัยความรู้และสติปัญญาเป็นพื้นฐานสำคัญมากกว่าการใช้ทักษะหรือความชำนาญเพียงด้านเดียว

3. ระยะเวลาการศึกษาอบรมยาวนาน (Professional Training) ผู้ประกอบอาชีพชั้นสูงต้องมีเวลาในการฝึกอบรมในสถาบันอุดมศึกษาเป็นเวลานานพอสมควร อย่างน้อยเป็นเวลา 4 ปี หลังจากระดับมัธยมศึกษา

4. ความเป็นอิสระในการประกอบอาชีพ (Professional Autonomy) ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงทุกชนิด สามารถใช้ความรู้ความสามารถทางวิชาการ และการตัดสินใจ พิจารณางานในหน้าที่ด้วยตนเอง

5. มีจรรยาบรรณ (Code of Ethics) ให้ความสำคัญพฤติกรรมของผู้ประกอบอาชีพ เช่น อาชีพแพทย์ ก็มีจรรยาบรรณ อาชีพทนายความหรือนักกฎหมาย ก็มีจรรยาบรรณของนักกฎหมาย เป็นต้น

6. มีองค์การพิทักษ์ผลประโยชน์ (Professional Organization) ผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงทุกคนจะได้รับความคุ้มครองสวัสดิภาพและส่งเสริมความสามารถของตนจากองค์กรพิทักษ์ผลประโยชน์ เช่น นักกฎหมายมีเนติบัณฑิตสภา เป็นต้น

สมาคมการศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (T.M.Stinnett 1984:95) ได้กำหนดลักษณะของวิชาชีพตามเกณฑ์ ดังนี้

1. วิชาชีพนั้น รวมถึงกิจกรรมทั้งหลายที่จำเป็นต้องใช้สติปัญญา
2. วิชาชีพต้องใช้ความรู้โดยเฉพาะ
3. วิชาชีพต้องมีการเตรียมการทางอาชีพ
4. วิชาชีพมีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ เพื่อความก้าวหน้า
5. วิชาชีพเป็นอาชีพตลอดชีวิต และเป็นสมาชิกที่ถาวรตลอดไป
6. วิชาชีพสร้างมาตรฐานในตัวเอง

7. วิชาชีพเป็นงานบริการที่ได้รับการยกย่องเหนือบุคคลทั่วไปจะพึงได้รับ
8. วิชาชีพจะต้องมีความสัมพันธ์แนบแน่น เป็นองค์กรแห่งวิชาชีพ

ไมรอน ลีเบอร์แมน (Myron Lieberman 1956: 1-6) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ของวิชาชีพได้ดังนี้ คือ

1. เป็นเอกภาพและให้บริการที่สำคัญต่อสังคม
2. เน้นเทคนิคทางวิชาการ ในการดำเนินการให้บริการ
3. ได้ฝึกอบรมเป็นพิเศษเป็นเวลานาน
4. ผู้ที่ได้รับการอบรมในวิชาชีพรายบุคคล และผู้ที่อยู่ในกลุ่มอาชีพ โดยไม่จำเป็นต้องได้รับการอบรมโดยส่วนรวม มีความอิสระในอาชีพอย่างกว้างขวาง
5. เป็นอาชีพด้านให้บริการมากกว่าที่จะเป็นในด้านเก็บเกี่ยวผลทางเศรษฐกิจ เพราะพื้นฐานเป็นไปเพื่อให้บริการแก่สังคม
6. ได้รับการยอมรับจากบุคคลในวิชาชีพว่า เป็นอาชีพที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อบุคคล ในด้านการพิจารณาตัดสินใด ๆ และการกระทำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขอบเขตอาชีพของตนอย่างอิสระ

7. มีองค์การที่ปกครองตนเอง

8. มีจรรยาบรรณ

มติที่ประชุมสมาคมครู WCOTP (World Confederation of Organization of the Teaching Profession) ได้ให้ความหมายวิชาชีพครู ไว้ว่าเป็นวิชาชีพที่ (อ้างถึง ไน ชนิตา รัชภัลเมือง 2524: 59-60)

1. ต้องอาศัยความรู้อย่างแท้จริงในด้านวิชาการ และต้องอาศัยความทุ่มเทให้กับการทำงาน

2. มีการกำหนดบทบาทของการทำงานอย่างชัดเจนแน่นอนได้แก่ การให้การศึกษา และการอบรมแก่นักเรียน

3. มีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการเข้าประกอบอาชีพ กล่าวคือ มีวุฒิทางการศึกษา มีประสบการณ์ ฯลฯ

4. มีสถาบันวิชาชีพที่มีเอกภาพในการดำเนินงาน และมีอำนาจในการควบคุมดูแล สอดส่อง การประกอบอาชีพ และจรรยาบรรณของครู

5. มีสถาบันวิชาชีพเป็นหลักประกัน ผลส่งเสริมความเป็นอยู่สวัสดิการและ สวัสดิภาพของครู

6. ประกอบด้วยสมาชิกที่มีปรัชญาและอุดมการณ์ร่วมกันในวิชาชีพครู รวมทั้งมุ่งผล และส่งเสริมความก้าวหน้าของวิชาชีพครู

คณะอนุกรรมการโครงการวิจัยและพัฒนาแบบวัดแนวความเป็นครู ได้สรุปความหมาย และขอบเขตของคำว่า "วิชาชีพ" ไว้ดังนี้ (ทบวงมหาวิทยาลัย 2527: 194-195)

1. เกี่ยวข้องกับด้านสติปัญญา

2. เกี่ยวข้องกับความรู้เฉพาะสิ่ง

3. มีการเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างดี

4. มีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

5. เป็นอาชีพที่ใช้เวลาเต็มเวลาและมีสมาชิกที่ถาวร

6. มีมาตรฐานของตัวเอง

7. ให้บริการแก่คนอื่น

8. มีระบบองค์กรที่ชัดเจนและเข้มแข็ง

พนัส หันนาคินทร์ (2524: 247-248) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของวิชาชีพชั้นสูงไว้ 6 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. อาชีพนั้นจะต้องเป็นส่วนสำคัญอันจะขาดเสียมิได้ในสังคม
2. ผู้ประกอบอาชีพจะต้องได้รับการศึกษา การฝึกฝนอบรม และมีประสบการณ์ในการทำงานนั้น ๆ
3. ผู้ประกอบอาชีพค้ำึงถึงบริการที่จะให้แก่สังคมเป็นหลัก
4. เป็นอาชีพที่รัฐบาลให้การรับรอง
5. เป็นงานที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะ
6. มีการกำหนดมาตรฐานทางวิชาการ จรรยาบรรณ หรือจริยธรรมแห่งอาชีพ

มาร์ค และคนอื่น ๆ (Mark, et al.1979: 616) กล่าวถึงลักษณะของวิชาชีพชั้นสูงว่า

1. วิชาชีพชั้นสูง เป็นอาชีพที่ต้องมีการควบคุมเป็นพิเศษ
2. มีการเพิ่มพูนความรู้และฝึกฝนอบรมอยู่เสมอ
3. มีการรักษาระดับมาตรฐานอย่างสูง บุคคลที่เข้ามาสู่อาชีพนั้นต้องได้รับการคัดเลือกเป็นพิเศษ
4. มีจรรยาวิชาชีพอย่างเคร่งครัด
5. มีฐานะทางสังคมอยู่ในระดับสูง และได้รับค่าตอบแทนในอัตราสูง
6. มีปัญญาอย่างมากในการประกอบอาชีพ

7. มีการค้นคว้าวิจัยทั้งภายในองค์กรวิชาชีพ และส่วนบุคคลอยู่เสมอ
8. ใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาค้นคว้า และเป็นเทคนิคขั้นสูง
9. มีความรับผิดชอบอย่างสูง และเป็นการให้บริการแก่สาธารณชน

บัญญัติ กุศลสถาพร (2524: 7-9) ได้กล่าวถึงลักษณะของผู้ปฏิบัติหน้าที่การงานที่มีลักษณะเป็นวิชาชีพ ซึ่งพอจะยอมรับได้มีดังต่อไปนี้

1. วิชาชีพเป็นวิทยาการขั้นสูง (Possesses an Esoteric Body of Knowledge) ในการเรียนรู้นั้นต้องอาศัยพื้นฐานทางด้านความรู้และสติปัญญาเป็นอันมาก เช่น วิชาแพทยศาสตร์ นิติศาสตร์ วิชาการศึกษา ในปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการขึ้นเป็นอันมาก คงพอจะอนุโลมเข้าเป็น Esoteric Body of Knowledge

2. วิชาชีพต้องอาศัยการฝึกอบรมโดยตรง

3. วิชาชีพต้องเป็นวิชาการที่มีความสำคัญในอันที่จะรับใช้สังคม (Renders a Vital Social Service) เช่น การเป็นแพทย์ ย่อมมีความสำคัญต่อคนในสังคมเป็นอันมาก อาชีพครูก็เช่นกันที่มีความสำคัญต่อสังคมไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

4. วิชาชีพ เป็นวิชาการที่ผู้ปฏิบัติมีเสรีภาพในการทำงาน ตามทฤษฎีที่ว่า เรียนมา (Possesses Considerable Autonomy in Its Practice)

5. วิชาชีพต้องมีจรรยาบรรณ (A Profession is Governed by a High Sense of Ethics)

วิจิตร ศรีสอาน (2525: 22-25) ได้กล่าวถึงวิชาชีพครูในฐานะวิชาชีพชั้นสูงสาขาหนึ่ง คือเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพชั้นสูงแล้ว จะเห็นว่าวิชาชีพครูมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานทุกประการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. วิชาชีพครูมีบริการที่ให้แก่สังคมที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและจำเป็นที่สังคมจำต้องมีบริการดังกล่าว วิชาชีพครูถือได้ว่าเป็นวิชาชีพหลักที่เป็นแหล่งกำเนิดของวิชาชีพอื่น ๆ

เพราะถ้าปราศจากบริการจากวิชาชีพครูแล้ว การพัฒนาเพื่อให้เป็นสมาชิกของวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์ วิศวกร นักบัญชี ฯลฯ ย่อมจะกระทำไม่ได้ พิจารณาในแง่แล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า บริการที่วิชาชีพครูให้แก่สังคม เป็นบริการที่จำเป็น เฉพาะเจาะจงไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาชีพอื่น รวมทั้งเป็นพื้นฐานของวิชาชีพอื่นด้วย

2. การใช้วิธีการแห่งปัญญาในการให้บริการ วิชาชีพครูต้องใช้วิธีการแห่งปัญญา เป็นอย่างยิ่ง เพราะการสอนเป็นเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยมไปสู่เยาวชน ต้องอาศัยความรู้ ความคิด หลักการและทฤษฎีในการให้บริการ การที่ครูมีบทบาทสำคัญในการ กำหนดว่าจะสอนอะไร จะสอนอย่างไรจึงจะเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตัวเองไปในทาง ที่ปรารถนา เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยการ วิจัยวิจัยไตร่ตรองด้วยวิธีการแห่งปัญญา จึงจะ สามารถให้บริการได้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3. วิชาชีพครูจำเป็นต้องได้รับการศึกษาอบรมให้เป็นผู้ที่มีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่ จะสอนอย่างลึกซึ้ง มีความรู้กว้างที่จะเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสังคม สิ่งแวดล้อม รู้หลักการ และวิธีสอนรวมทั้งสามารถประยุกต์ความรู้ไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระยะเวลาที่จะศึกษาเพื่อเตรียมตัวครูเป็นครู จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร

4. วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพขั้นสูงที่สมาชิกมีความเป็นอิสระ และมีเสรีภาพทางวิชาการ ในการให้บริการตามมาตรฐานของวิชาชีพอยู่ไม่น้อยกว่าวิชาชีพอื่น ๆ

5. วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่มุ่งบริการแก่ผู้อื่นมากกว่าการหาประโยชน์จากผู้รับบริการ จึงต้องเป็นวิชาชีพที่มีจรรยาบรรณ เป็นแนวทางในการปฏิบัติวิชาชีพ เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่นที่มี ลักษณะอย่างเดียวกัน

6. วิชาชีพครูมีสถาบันวิชาชีพเป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณมาตรฐาน ของวิชาชีพ และเป็นแหล่งกลางในการสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของวิชาชีพ ซึ่ง ได้แก่ "คุรุสภา"

อาร์ สัตหะวี (2508: 5-9) กล่าวว่า อาชีพครูเป็นวิชาชีพ เพราะวิชาชีพครูเป็น อาชีพที่ต้องให้บริการ และรับผิดชอบต่อสังคม เป็นอาชีพที่มีหลักฐานจากวิทยาการที่สร้างสมมา

(based on organized knowledge) เป็นอาชีพที่ต้องมีความก้าวหน้าเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากมีการค้นคว้าทดลองใหม่ ๆ และมีวิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งจะนำมาปรับปรุง การปฏิบัติงานฝึกหัดครูให้ได้ประโยชน์แก่สังคมตลอดเวลา

พัชร์ น้อยแสงศรี (2512: 17-30) กล่าวถึง อาชีพครูไว้ดังนี้คือ

1. เป็นวิชาเฉพาะที่ให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ต้องมีการเตรียมการสอน
2. มีการสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการวิจัยค้นคว้าทดลองหาข้อเท็จจริงและความรู้ใหม่ ๆ เสมอ
3. มีความมุ่งหมายในการปฏิบัติ เช่น เป็นครูก็ต้องทำการสอน
4. มีระบบควบคุมใช้หลักการ คือ ระเบียบคุรุสภา พุทธศักราช 2506 ว่าด้วยจรรยา มารยาท ตามระเบียบประเพณีของครู
5. ให้บริการแก่สังคม ต้องการเสียสละ ต้องมีศรัทธาแรงกล้า และมีแรงจูงใจ

ละม้ายมาศ ศรทัตต์ (2510: 117) ได้กล่าวว่า ครูจัดเป็นวิชาชีพชั้นสูง เพราะเป็นวิชาที่ต้องอาศัยสติปัญญาในระดับสูง ครูมีหน้าที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในทางที่ชอบที่ควรทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สมอง ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ศีกฤทธิ ปราโมช (2516: 201) ให้ความเห็นว่า วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งใช้ทั้งศาสตร์ และศิลป์ในการสอน ประกอบด้วยวิชาการหรือเนื้อหาความรู้เฉพาะวิชาที่ใช้สอน และวิชาจากศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่น จิตวิทยา สังคมวิทยา มนุษยวิทยา แนวโน้ม การวัดผล และประเมินผล ขณะเดียวกันก็มีหน้าที่หลักคือ อบรมสั่งสอนผู้เรียนให้เกิดความเจริญงอกงามทุกคน

วาสนัน ศรีสมัย (2517: 20) กล่าวว่า ครูเป็นอาชีพชั้นสูง เป็นอาชีพที่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความเสียสละ และผู้ที่ประกอบอาชีพนี้ต้องผ่านการศึกษอบรมมาอย่างดี มีจรรยา มารยาท มีคุณธรรมประจำใจสูง

จำลอง ทองดี (อ้างถึงในบุญเหลือ พูลทอง 2525: 35) กล่าวว่า อาชีพครู เป็นอาชีพชั้นสูง เพราะ

1. การสอนนั้น ได้รวมถึงกิจกรรมทั้งหลายที่จำเป็นต้องใช้สติปัญญาของมนุษย์ โดยธรรมชาติ
2. การสอนต้องใช้วิชาความรู้อย่างลึกซึ้งพิศดาร
3. การสอนมีการเตรียมการและฝึกฝนทางอาชีพ
4. การสอนมีการฝึกอบรมเพื่อให้งอกงามอยู่เสมอและต่อเนื่อง
5. การสอนเป็นอาชีพตลอดชีวิตของคน และผู้สอนจะเป็นสมาชิกของสังคมวิชาการตลอดไป
6. การสอนมีมาตรฐาน และมาตรการในตัวเอง
7. การสอนเป็นงานบริการ ที่ได้รับการยกย่อง เหนือกว่าบุคคลธรรมดาที่จะพึงได้รับ
8. การสอนมีความสัมพันธ์แนบแน่น เป็นองค์กรแห่งวิชาชีพ

จากแนวความคิดของบุคคลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วพอสรุปได้ว่า "อาชีพครู" เป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สำคัญวิชาชีพหนึ่ง เพราะมีภาระกิจในการให้บริการแก่สังคมโดยอาศัยความรู้ สติปัญญา เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกอบรม มีเสรีภาพในวิชาชีพ มีจรรยาบรรณให้ยึดถือปฏิบัติโดยมีสมาคมวิชาชีพเป็นหลักประกัน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับคุณสมบัตินี้ของวิชาชีพชั้นสูงแล้ว จะเห็นได้ว่าวิชาชีพครูนั้น เข้าเกณฑ์วิชาชีพชั้นสูง

การผลิตครู

ชาลี ลัทธิตี และคณะ (2527: 1) กล่าวว่าไว้ว่า การผลิตครูที่มีความรู้ความสามารถ และมีผลดีต่อการเรียนการสอนนั้น น่าจะประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๆ 3 ประการ คือ

1. วิธีการผลิต อันได้แก่ หลักสูตรเน้นในสิ่งที่อาชีพครูต้องการ และเน้นในสิ่งที่สังคมต้องการ ตลอดจนการจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละด้านให้ได้สัดส่วนและพอเพียง
2. คุณภาพของผู้ผลิต คือ อาจารย์ที่สอนคนที่ จะออกไปประกอบอาชีพครู ต้องมีคุณภาพและคุณธรรม
3. ตัวผู้รับการผลิต คือ นักศึกษาที่เข้ามาเรียนครู นอกจากจะมีความรู้ มีประสบการณ์แล้ว ยังต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู หรือให้มีวิถียุทธศาสตร์ของตนเอง

การดำเนินการผลิตครู เป็นเรื่องที่สำคัญมาก ดังจะเห็นได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 รัฐได้เห็นความสำคัญของครูจึงได้กำหนดเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับครูไว้ดังนี้

19. รัฐเป็นผู้จัดการฝึกหัดครูทุกระดับ และพึงดำเนินการผลิตครู เพื่อให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีครูผู้สามารถให้การศึกษาค้นคว้าได้สมบุรณ์สมความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ รัฐพึงใช้มาตรการพิเศษ คัดเลือกบุคคลที่จะเข้าศึกษาด้านการฝึกหัดครู เพื่อให้ได้บุคคลที่มีสติปัญญา มีความเหมาะสม และมีความสามารถที่จะเป็นครู

35. การฝึกหัดครู เป็นการศึกษาที่มุ่งสร้างครูให้สามารถปฏิบัติตน และทำหน้าที่เป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาการโดยรอบด้านขั้นในตัวผู้เรียน เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมในระดับวิญญูชนจะพึงปฏิบัติได้ และมีลักษณะที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยและระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทั้งในแง่บุคลิกภาพทั่วไป ความสัมพันธ์ต่อศิษย์ และบทบาทต่อสังคม

การจัดการฝึกหัดครู เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา แต่ถ้ามีความจำเป็นสถาบันฝึกหัดครูอาจจัดหลักสูตรในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา เพื่อผลิตครูตามความต้องการของท้องถิ่นด้วยก็ได้

43. ให้จัดระบบการบริหารงานบุคคลฝ่ายการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบบริหารงานบุคคลของทางราชการ และสนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพแก่บุคลากรทางการศึกษาของรัฐ และของท้องถิ่น และให้มีสถาบันวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อควบคุมส่งเสริมมาตรฐานและจริยธรรม

ของผู้ประกอบอาชีพ อีกทั้งทำหน้าที่พิทักษ์สิทธิตามกฎหมายของบุคลากรทางการศึกษาทั้งของรัฐ
ของท้องถิ่นและของเอกชน ทั้งนี้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย (แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช
2520, 2520: 344)

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า รัฐได้เห็นความสำคัญของครู จึงได้กำหนด
ให้รัฐเป็นผู้จัดการศึกษาด้านการฝึกหัดครูแต่ผู้เดียว ซึ่งถ้าให้ผู้อื่นจัดอาจเกิดความเสียหายแก่
การศึกษาของชาติได้ นอกจากนี้เป็นผู้จัดการศึกษาให้ครูแล้ว รัฐยังได้กำหนดการคัดเลือกบุคคลที่
จะเข้าศึกษาด้านการฝึกหัดครู โดยรัฐจะใช้มาตรการพิเศษในการคัดเลือก ซึ่งแตกต่างจากการ
คัดเลือกบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษาในวิชาด้านอื่น ๆ

ปัจจุบันนี้มีสถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครูอยู่ถึง 105 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นสถาบัน
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำนวน 20 แห่ง และสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 85 แห่ง จำนวน
สถาบันผลิตครู และสังกัด ปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สังกัด	สถาบันฝึกหัดครู	กทม.	เขตอื่นที่ไม่ใช่ กทม.	รวม
ทบวงมหาวิทยาลัย	คณะศึกษาศาสตร์ หรือ คณะครุศาสตร์	12	8	20
กระทรวง ศึกษาธิการ	- วิทยาลัยครู	6	30	36
	- วิทยาลัยพลศึกษา	1	16	17
	- วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา	13	8	21
	- วิทยาลัยนาฏศิลป์	1	9	10
	- วิทยาลัยช่างศิลป์	1	-	1
รวม		32	73	105

ที่มา: ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษาธิการ (2531: 2-3)

ข้อมูล คณะศึกษาศาสตร์หรือคณะครุศาสตร์นี้ รวมถึงสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
ทั้ง 3 แห่ง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช และคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของ
มหาวิทยาลัยมหิดล

การผลิตครูของสถาบันฝึกหัดครูในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ทำการผลิตครูตั้งแต่
ระดับต่ำกว่าอนุปริญญา และอย่างสูงไม่เกินระดับปริญญาตรี ส่วนสถาบันฝึกหัดครูในสังกัด
ทบวงมหาวิทยาลัย อันได้แก่ คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ผลิตครู
ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปจนกระทั่งถึงปริญญาเอก

หลักสูตรการผลิตครู

หลักสูตรการผลิตครูของประเทศไทย ระดับปริญญาตรีแต่ละหน่วยงานใช้หลักสูตรแตกต่างกัน แบ่งตามหน่วยงานรับผิดชอบ 2 หน่วยงาน ดังนี้

1. กรมการฝึกหัดครู ใช้หลักสูตรของกรมการฝึกหัดครู พุทธศักราช 2530 มีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตของแต่ละหมวดวิชาดังต่อไปนี้

- หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป 40 หน่วยกิต
- หมวดวิชาเฉพาะด้าน ต่ำสุด 94 หน่วยกิต และสูงสุด 101 หน่วยกิต
- หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต

จำนวนหน่วยกิตรวม ไม่น้อยกว่า 141 หน่วยกิตและอย่างมากไม่เกิน 147 หน่วยกิต

(หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู 2530 : 20)

2. ทบวงมหาวิทยาลัย มีเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2525 โดยมีสัดส่วนจำนวนหน่วยกิตขั้นต่ำของแต่ละหมวดวิชา ดังต่อไปนี้

- หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
- หมวดวิชาเฉพาะด้าน ไม่น้อยกว่า 48 หน่วยกิต

ในกรณีที่หลักสูตรใดมีการจำแนกวิชาเฉพาะด้านออกเป็นวิชาเอก และวิชาโท

- วิชาเอก ไม่น้อยกว่า 30 หน่วยกิต
- วิชาโท ไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต
- หมวดวิชาเลือกเสรี ไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต

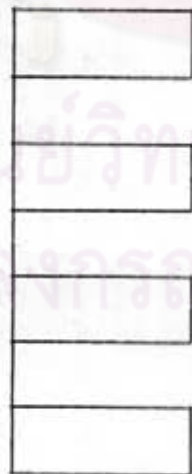
(ทบวงมหาวิทยาลัย 2530: 228-229)

รูปแบบการจัดโครงสร้างหลักสูตรในการผลิตครูระดับปริญญาตรี จากการวิเคราะห์
หลักสูตรของสถาบันผลิตครู 10 แห่ง ได้แก่

1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. มหาวิทยาลัยศิลปากร
6. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
8. วิทยาลัยครู
9. มหาวิทยาลัยรามคำแหง
10. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ข้อสรุปด้านรูปแบบการจัดโครงสร้างหลักสูตร ครุศึกษามี 4 รูปแบบ ดังนี้ คือ

รูปแบบที่ 1

หมวดวิชาการศึกษาทั่วไป (หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป)

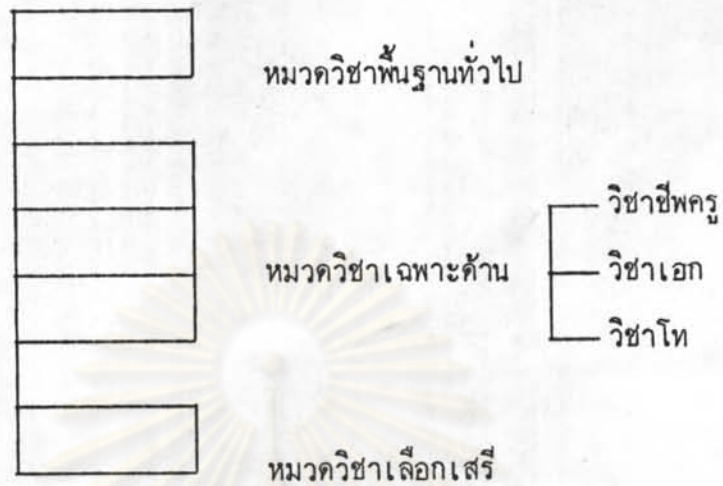
หมวดวิชาครู

หมวดวิชาเฉพาะ

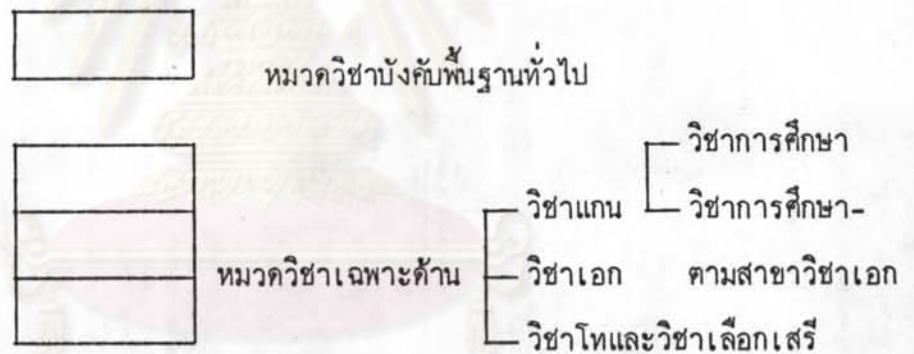
หมวดวิชาเลือกเสรี

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปแบบที่ 4

☐	งานสอน
☐	งานกิจการนักเรียน
☐	งานแนะแนว
☐	งานธุรการ
☐	งานพัฒนาสังคม
☐	งานพัฒนาคน

(กรมการฝึกหัดครู 2530: 82-84)

การรับนักศึกษา

การรับนิสิตนักศึกษาของสถาบันฝึกหัดครู แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ สถาบันฝึกหัดครู ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ ครุศาสตร์ ของมหาวิทยาลัย ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยและสถาบันฝึกหัดครู สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันฝึกหัดครู (สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย)

จัดระบบการรับเข้าศึกษา 2 ระบบ คือ

1. ระบบสอบคัดเลือกจากส่วนกลาง ซึ่งเป็นไปตามระเบียบสอบคัดเลือกเพื่อเข้าศึกษาในสถาบันการศึกษาชั้นอุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัยในแต่ละปี

2. ระบบมหาวิทยาลัยสอบคัดเลือกเองในแต่ละปี โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคจะได้รับโควตาจากทบวงมหาวิทยาลัยรับนักเรียน ม.ศ.5 เขตภูมิภาคที่สถาบันตั้งอยู่อีกส่วนหนึ่ง นอกเหนือจากรับจากส่วนกลาง และนอกจากนี้หลักสูตรปริญญาตรี 2 ปี ทางคณะหรือมหาวิทยาลัยเป็นผู้สอบคัดเลือกเอง ยกเว้นคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ไม่มีการสอบคัดเลือกเข้าศึกษา และเข้าศึกษาโดยไม่จำกัดจำนวน

สถาบันฝึกหัดครู (สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ)

จัดระบบการรับนักศึกษา โดยมอบให้วิทยาลัยในสังกัดรับนักศึกษาเอง โดยคำนึงถึงความพร้อมของสถาบันความต้องการของท้องถิ่นและสังคมภายใต้การกำกับของกรมเจ้าสังกัดในแง่ของปริมาณ ในส่วนรวมตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ วุฒิการศึกษาฝึกหัดครู สถาบันที่เปิดสอนระยะเวลาการศึกษาตามหลักสูตร

ประสบการณ์วิชาชีพครู

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกิดจากแนวคิดที่จะทำให้ทฤษฎีทางวิชาชีพครูกับการปฏิบัติจริงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไป ในการพัฒนาวิเคราะห์และปรับปรุงตนเองทั้งในฐานะที่เป็นครูและที่เป็นนิสิต เป็นโอกาสที่จะส่งเสริมให้นิสิตค้นพบจุดอ่อน จุดเด่นในการเป็นครูของตน (Adam Dicky 1965: 5-6)

อลีน ซี เฮนส์ (Haines 1960: 1) ให้ความเห็นว่า การจัดโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพก็เพื่อเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้ทดลองใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถ เพื่อจะค้นหาความเข้าใจในทฤษฎีต่าง ๆ ทางวิชาการศึกษาและทางจิตวิทยา เพื่อจะให้ผู้ที่ฝึกสอนนั้นมีความพร้อม และมีความสามารถในการเป็นครู เพราะได้ทำหน้าที่เหมือนเป็นครูจริง ๆ ภายใต้การแนะนำของอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายคณะ และอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนที่มีประสบการณ์มาก่อน

เกล เอ็ม อินโลว์ (Gail M. Inlow 1963: 40) กล่าวไว้ว่า การฝึกสอนเป็นงานที่วัดผลงานทั้งหมดของโครงการฝึกหัดครู เพราะทำให้สถาบันฝึกหัดครูมีโอกาสมองตนเองเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ สำหรับประเทศไทยนั้น สวาริช บัวศรี (2516: 1) ได้กล่าวถึงการ

ฝึกสอนไว้ว่า "การฝึกสอนเป็นหัวใจของการฝึกหัดครู เพราะอาชีพที่เขายอมรับว่า เป็นวิชาชีพที่แท้จริงก็เพราะ มีการฝึกสอนอยู่ การฝึกสอนเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพราะว่าเป็นการเอาทฤษฎีที่เรียนในชั้นกับการปฏิบัติจริงมาบรรจบกันว่า จะปฏิบัติจริง ๆ ได้หรือไม่"

การที่จะทำให้ครูมีสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ใต้นั้น ประชุมสุข อาชวอรัง (2515: 8) กล่าวว่า สถาบันฝึกหัดครูควรมีบทบาทสำคัญที่สุด เพราะมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการผลิตครู จึงควรที่สถาบันฝึกหัดครู จะได้ตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนในอันที่จะสร้างครูดี มีคุณภาพ และสมรรถภาพต่าง ๆ อย่างครบถ้วน ด้วยการจัดหลักสูตรให้ฝึกหัดครู ระดับปริญญาบัณฑิต ได้มีความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ความรู้ภาคทฤษฎีนั้นเป็นวิชาพื้นฐานที่ทำให้ฝึกหัดได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิชาชีพของตนด้านต่าง ๆ แต่การเรียนรู้ภาคทฤษฎีเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้บรรลุผลที่ต้องการได้ ผู้ที่เตรียมตัวเป็นครูในอนาคตต้องมีโอกาสได้สัมผัสกับสภาพห้องเรียนจริง และปฏิบัติงานครูทุกรูปแบบด้วยการศึกษาภาคปฏิบัตินั้น ได้แก่ "การฝึกสอน" หรือ "การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู"

สมประสงค์ ประสงค์เงิน (2518: 11) ได้สรุปความหมายของการฝึกสอนว่า การที่ฝึกหัดออกทำการสอนหรือปฏิบัติงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาของโรงเรียน ในโรงเรียนที่มหาวิทยาลัยกำหนดให้ ภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิดจากอาจารย์ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการฝึกสอน โดยมุ่งที่จะให้ฝึกหัดได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้ฝึกหัดมีความสามารถที่จะออกไปเป็นครูที่ดีในอนาคต

เฉลิม มลิตา (2525: 67) ได้ให้ความหมายของการฝึกสอนว่า เป็นการจัดประสบการณ์ตรงในทางการศึกษาให้นักศึกษาศาสาศึกษาศาสตร์ เพื่อเป็นการฝึกอบรมให้มีสมรรถภาพของครูเท่าที่ครูดีทั้งจะมีคุณลักษณะและคุณสมบัติทั้ง เป็นการทดสอบความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในภาคทฤษฎี หลักการ ตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ

ลีโอนาร์ด โอ แอนดรูว์ (Leonard O. Andrew 1964: 8-9) ได้อธิบายความหมายประสบการณ์วิชาชีพครูว่าเป็นประสบการณ์ทั้งหมดที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับนักเรียน นักศึกษา และบุคคลในระดับหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมถึงได้รับโอกาสให้ทำการสังเกตการสอน การเรียน การร่วมมือทำงาน ฝึกทำการสอน และกิจกรรม

อื่น ๆ อันจะเสริมสร้างให้ผู้ที่จะเป็นครูเกิดการเรียนรู้ และมีความเข้าใจในแนวคิดพื้นฐาน และหลักการต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนการสอน

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประสบการณ์วิชาชีพคือ การจัดประสบการณ์ด้านวิชาชีพครู โดยการให้นักศึกษามีโอกาสฝึกหัดประสานความรู้ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้สัมพันธ์กัน เพื่อให้เป็นความรู้ความสามารถ และทักษะ พร้อมทั้งจะเป็นครูที่มีคุณภาพ อีกทั้งยังเป็นการพิสูจน์และทดสอบคุณลักษณะของตนเองในการเป็นครูต่อไป

แซม พี วิกกิน (Sam P. Wiggins 1975: 4-5) ได้สรุปถึงจุดมุ่งหมายของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไว้ 2 ประเด็น คือ

1. เพื่อช่วยให้นักฝึกสอนเกิดทักษะและเป็นครูที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยครูพี่เลี้ยงช่วยเหลือนักเรียนฝึกสอนให้น้อยลง เพื่อที่จะให้นักเรียนฝึกสอนเตรียมพร้อมที่จะรับผิดชอบชั้นเรียนของตน
2. เพื่อเป็นการตระเตรียมครูให้ตระหนักถึงงานสอน และเป็นการสำรวจตนเองว่าต้องการอาชีพครูหรือไม่ เพื่อที่ว่านักเรียนที่ยังไม่มั่นใจจะเป็นครูได้พยายามทำให้ดีที่สุด

โทมัส เจ.บราวน์ (Thomas J. Brown 1960: 2) ได้ชี้ให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกประสบการณ์ให้นักศึกษาได้มีโอกาสในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ทดสอบทฤษฎี เพื่อให้รู้จักนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการสอน
2. ประเมินตนเอง เพื่อจะได้ทราบว่ามีความเหมาะสมที่จะเป็นครูหรือไม่
3. พัฒนาสมรรถภาพ เพื่อจะได้เป็นครูที่ดีในอนาคตต่อไป

ในการจัดการสัมมนาเรื่องแนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จัดขึ้นระหว่าง 19 - 21 ตุลาคม 2524 ได้มีการเสนอและกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู พอดีสรุปจุดประสงค์ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู อันจะทำให้บัณฑิตนักศึกษาก่อเกิดสมรรถภาพ 4 อย่างคือ

1. ความสามารถในการสอน
2. ความตั้งใจมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมของครู
3. ความเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองและชุมชน
4. การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

นอกจากนี้ยังได้กำหนดกลุ่มประสบการณ์หรืองานที่ต้องจัดให้แก่บัณฑิตนักศึกษา ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพเพื่อให้เกิดสมรรถภาพตามที่กำหนดไว้คือ

1. งานสอน โดยมีกิจกรรมให้นักศึกษาคู่กันเคยกับการเป็นครู การสังเกตการสอน ทดลองสอน ปฏิบัติการสอนจริง สัมมนาปัญหาการสอน ศึกษาค้นคว้าเพื่อหาวิชาที่สอน
2. งานกิจกรรมนักเรียน โดยมีกิจกรรมร่วมกับชุมชนต่าง ๆ ทั้งในและนอกหลักสูตร ช่วยงานปกครอง เช่น ควบคุมวินัย ความประพฤติและสุขภาพของนักเรียน
3. งานแนะแนว ช่วยทำระเบียบต่าง ๆ ช่วยเก็บข้อมูล แนะนำการศึกษาต่อ อาชีพ การปรับตัวแก่นักเรียน การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล
4. งานธุรการ โดยฝึกงานธุรการในชั้นเรียน เช่น ทำบัญชีเรียกชื่อ ทำทะเบียนนักเรียน ทำสมุดประจำตัวนักเรียน ทำงานสารบรรณ
5. งานพัฒนาสังคม ทำการสำรวจวิเคราะห์ชุมชน พัฒนาชุมชนทางวิชาการ วัฒนธรรม และอนามัย
6. งานพัฒนาคน เช่น การแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทางวิชาการ และการพัฒนาบุคลิกภาพ โดยทั่วไปและบุคลิกภาพของครู

(สำเร็จ ประเสริฐสุข เอกสารหมายเลข 8 2526: 5-7)

คณะอนุกรรมการดำเนินงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กรมการฝึกหัดครู จัดการ สัมมนาและประชุมปฏิบัติการ ได้กำหนดวัตถุประสงค์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ เพื่อเสริม

สร้างคุณภาพของการผลิตครู โดยให้กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นการฝึกปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ และสร้างความพร้อม ให้แก่ผู้ที่จะปฏิบัติงานครู โดยการเสริมสร้างคุณภาพการผลิตครู มีเป้าหมายเน้นที่นักศึกษาครูสำเร็จการศึกษาออกไปปฏิบัติงานวิชาชีพครู จะมีความพร้อมในการเริ่มต้นวิชาชีพครู หรือปรับปรุงงานในวิชาชีพครู ที่ได้ปฏิบัติกันอยู่แล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2531: 72 - 73)

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้นนี้ ประสบการณ์วิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการฝึกหัดครู และการผลิตครูที่มีคุณภาพ สถาบันฝึกหัดครูทุกแห่งยอมรับความสำคัญของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพว่า เป็นหัวใจของการฝึกหัดครู และเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นมากสำหรับผู้ที่จะจบการศึกษาออกไปเป็นครู ยากที่จะหากิจกรรมใด ๆ มาทดแทนได้ นอกจากนี้ยังเน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของวิชาชีพครู นำทฤษฎีและหลักการ ไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและมีโอกาสพัฒนาสมรรถภาพของตนทั้งในด้านความรู้ การปฏิบัติงานและบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับวิชาชีพ

แนวทางการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

การจัดระบบการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกำหนดให้รัดกุม และมีประสิทธิภาพ ต้องวางจุดประสงค์ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้ชัดเจน ต้องมีการเตรียมตัวและวางแผนล่วงหน้าที่เหมาะสม จัดแนวทางการนิเทศ และการประเมินผล ตลอดจนบทบาทและหน้าที่ของบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน (ปานตา ใช้เทียมวงศ์ และสมจิต ชิวปรีชา 2525: 24)

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครู จำเป็นต้องมีแนวคิดพื้นฐานหรือสมมุติฐานบางประการเสียก่อน ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2523: 98-99) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานของการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การทดสอบทฤษฎีในสภาพการณ์จริง ประสบการณ์วิชาชีพเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามาก มีการประสานกันระหว่างทฤษฎีและสภาพการณ์จริง และนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งทำให้นักศึกษามีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ใ้ค้นาน และช่วยให้แต่ละคนมีสมรรถภาพสูงขึ้น เป็นที่ยอมรับว่า ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษามีธรรมชาติของผู้ใหญ่ เขาต้องการเรียนรู้ในสิ่งที่

ความจริง (relevance) มีความหมาย (meaningfulness) และนำไปปฏิบัติได้ เขาต้องการเรียนรู้สภาพปัญหาที่แท้จริง โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมรับรู้และช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ที่พึงปรารถนา

2. การสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล การจัดประสบการณ์วิชาชีพจะเป็นไปตามความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ในด้านความต้องการ ความสนใจ และความสามารถ โดยการกำหนดสมรรถภาพขั้นต่ำสุด และการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแต่ละคนแสดงสมรรถภาพเหล่านั้นได้ในเวลาเหมาะสม และตามความสามารถของแต่ละบุคคล

3. การพัฒนาตนเอง เมื่อนักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เขาเหล่านั้นก็จะเริ่มคิดถึงตนเอง ในด้านที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและสังคม ซึ่งจะพัฒนาความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีแนวทางของตนเองก่อนที่จะออกไปประกอบอาชีพนั้น ๆ

การฝึกสอน หรือฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นกิจกรรมสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะส่งผลสะท้อนให้เห็นคุณภาพในการผลิตครู ปัจจุบันสถาบันฝึกหัดครูแต่ละแห่งต่างมีอิสระในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้สอดคล้องกับสภาพของสถาบันนั้น ๆ โดยทั่วไป การจัดประสบการณ์วิชาชีพมักจะจัดโดยใช้รูปแบบต่าง ๆ มาผสมผสานกัน เช่น อาจจะเริ่มจากการให้โอกาสนักศึกษาวิเคราะห์สถาบัน หรือศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ (Institutional Analysis/career Exploration) การฝึกหัดงาน (Preprofessional Training) และตามด้วยประสบการณ์การทำงาน (Work Experience)

แนวคิดในการจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดการบริหารงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูต้องเป็นแผนงานที่มีอยู่ในกระบวนการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่องกันตลอดเวลา ซึ่งเป็นการบูรณาการทั้งหลักการและการปฏิบัติงานของวิชาชีพครูทุกด้าน ต้องมีการประสานงานกันทุก ๆ ด้าน อาทิ การบริหาร การจัดการกระบวนการเรียนการสอน โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างแน่นอน

2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

นักศึกษาจะสามารถเรียนรู้ได้จากการกระทำ (learning by doing) โดยการฝึกปฏิบัติเพื่อเรียนรู้วิชาชีพครูอย่างแท้จริงจากสถานการณ์จริง ทั้งนี้ นักศึกษาจะต้องเรียนรู้ตนเอง งานในหน้าที่ของครู และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับลักษณะของงาน ซึ่งเหมาะสมกับจุดหมายของวิชาชีพครู จากกระบวนการในการดำเนินงานของสถานศึกษา มิใช่จากกระบวนการออกฝึกสอนเท่านั้น และเมื่อจบการศึกษาแล้วไม่ได้หมายความว่า นักศึกษานั้นจะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางการสอนอย่างยิ่งยวด แต่เป็นเพียงผู้เริ่มต้นวิชาชีพครูที่เท่านั้น

3. การจัดฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

สถานศึกษาควรจัดประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีแรกจนถึงปีสุดท้าย โดยจัดให้มีการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับงานในหน้าที่ของครูให้ประสานสอดคล้องกับภาคทฤษฎี กิจกรรมหรือสิ่งแวดล้อมที่จัดนั้น ควรสร้างเสริมประสิทธิภาพของการเป็นครูที่ดี นอกจากนี้แล้วควรจัดแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพครูที่เอื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติ โดยจัดให้มีระบบการบริหารงานเพื่อจะได้มีการวางแผน ประสานงานและการปฏิบัติให้สอดคล้องกันเป็นอย่างดี

การจัดกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ควรยึดหลักการที่มุ่งประสานการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้สอดคล้องและควบคู่กันไป จัดการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้มากที่สุด โดยสร้างความคุ้นเคยและฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่องกันไปตลอดหลักสูตร การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูนั้น ควรจัดในหลายลักษณะเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของนักศึกษาครูให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วควรประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ผลิตครูและหน่วยงานที่ใช้ครูเพื่อร่วมมือกันในการพัฒนารูปแบบวิธีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้เกิดคุณภาพมากยิ่งขึ้น

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และสถาบันทางการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางการศึกษา 2531: ค.)

นอกจากนี้ ปทีป เมธาคุณวุฒิ (2530: 101-105) ยังได้เสนอแนะขั้นตอนการจัดประสบการณ์วิชาชีพของสถาบันฝึกหัดครู พอสรุปได้ดังนี้

ปีที่ 1 นักศึกษาได้มีโอกาสศึกษาถึงวิชาชีพทางการศึกษา และมีส่วนร่วมในประสบการณ์ทางการเรียนการสอน ก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเรียนวิชาชีพครูต่อไป นักศึกษาจะต้องสังเกตสภาพโรงเรียน เช่น อาคารสถานที่ วัสดุ-อุปกรณ์ แบบเรียน ปรัชญาของโรงเรียน เป็นต้น และศึกษารายละเอียดแนวคิดทางการศึกษา ส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียน คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำ ซึ่งนักศึกษาจะต้องรายงานการสังเกตสภาพการณ์ และมีการทดสอบในสถาบันเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาตามปกติ

ปีที่ 2 นักศึกษาก็จะมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน ตามที่ได้ศึกษาในมหาวิทยาลัย เช่น เคยศึกษา วิชาพื้นฐานการศึกษา วิชาเกี่ยวกับวิธีสอนต่าง ๆ นักศึกษาจะมีความรู้เกี่ยวกับการสอน สามารถทำบันทึกการสอนได้ และมีโอกาสทดลองสอนตัวต่อตัว หรือสอนในกลุ่มย่อยตามบันทึกการสอนที่ทำในวิชาที่เรียน มีความเข้าใจพัฒนาของเด็กสามารถเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็ก โดยมีอาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนคอยแนะนำ และจัดให้นักศึกษาได้มีโอกาสทดลองสอนในระหว่างฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยควรมาสังเกตการสอนด้วย และชี้แนะแก่นักศึกษา เมื่อสิ้นสุดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนจะเป็นผู้ประเมินการสอนและการทำงาน โดยส่งผลเป็นทางการและไม่เป็นทางการให้อาจารย์นิเทศก์จากมหาวิทยาลัย

ปีที่ 3 ให้นักศึกษามีโอกาสในการสอนมากขึ้น โดยนำวิธีสอนที่เรียนมาใช้ เช่น การสอนเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การสอนเพื่อสร้างเสริมลักษณะนิสัย นักศึกษาจะมีโอกาสทำบันทึกการสอน เพื่อสอนกลุ่มใหญ่ และแลกเปลี่ยนกับเพื่อนประเมินผลการสอนโดยอาจารย์ที่เลี้ยงจะประเมินผลการสอนจากการสอนประมาณ 20 - 30 นาที ตามบันทึกการสอน และส่งผลไปมหาวิทยาลัย

ปีที่ 4 ให้นักศึกษามีโอกาสในการสอนประจำวันอย่างต่อเนื่องในฐานะครูคนหนึ่ง ในโรงเรียนนั้น เมื่อดำเนินไป นักศึกษาควรจะคุ้นเคยสภาพของโรงเรียนชั้นเรียน มีประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น ในการสอน การมีส่วนร่วมในโรงเรียน เข้าใจนโยบายของโรงเรียน โดยจะมี

อาจารย์นิเทศก์ฝ่ายโรงเรียนและของมหาวิทยาลัย สังเกตการสอนอย่างใกล้ชิด และมีการประเมินอย่างไม่เป็นทางการหลาย ๆ ครั้ง และเป็นทางการอย่างน้อย 3 ครั้ง

ปัจจุบันกรรมการฝึกหัดครูได้กำหนดหลักสูตรการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในวิทยาลัยครูให้นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพทุกปี ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นนักศึกษา มีระยะเวลาทั้งสิ้นรวมกันในหลักสูตร 4 ปี ไม่น้อยกว่า 30 สัปดาห์ ในระดับ 2 ปี ไม่น้อยกว่า 15 สัปดาห์ โดยจัดรูปแบบการฝึกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ประสบการณ์วิชาชีพบางเวลา สำหรับนักศึกษาปีที่ 1 - 3 เป็นการศึกษาภาคปฏิบัติบางเวลา ไม่จำเป็นต้องต่อเนื่องกัน อาจใช้เวลาบางชั่วโมง ครึ่งวัน หรือ 1 วัน
2. ประสบการณ์วิชาชีพเสริม สำหรับนักศึกษาปีที่ 1 - 4 เป็นการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อเสริมประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ประสบการณ์วิชาชีพเต็มเวลา สำหรับนักศึกษาปีที่ 1 - 4 เป็นการศึกษาภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในสถานการณ์จริงในโรงเรียนแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ
  - การศึกษาสังเกต สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1 ใช้เวลา 1 สัปดาห์ มีอาจารย์ที่สอนวิชาชีพครูในภาคเรียนนั้น และอาจารย์ที่เลี้ยงของโรงเรียนเป็นผู้นิเทศ
  - การเป็นผู้ช่วยครู สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 2 ใช้เวลา 2 สัปดาห์ มีอาจารย์ผู้สอนวิชาชีพครูรายวิชาต่าง ๆ เป็นผู้นิเทศ
  - การทดลองสอน สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 3 ของหลักสูตร 4 ปี และนิสิตหลักสูตร 2 ปี ใช้เวลา 3 สัปดาห์ มีอาจารย์ผู้สอนวิธีสอนวิชาเฉพาะตามวิชาเอก และวิชาโทเป็นผู้นิเทศ
  - การฝึกสอนเต็มรูป สำหรับนิสิตปีสุดท้ายของหลักสูตร ใช้เวลา 1 ภาคเรียน ฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครู เสมือนครูประจำการทุกประการ มีอาจารย์นิเทศก์ของมหาวิทยาลัยและอาจารย์ที่เลี้ยงเป็นอาจารย์นิเทศก์

อย่างไรก็ตาม มีวิทยาลัยครูจำนวนหนึ่งยังไม่ได้ดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ
เต็มเวลาตามหลักสูตรในแนวใหม่ เพราะยังไม่พร้อมในด้านบุคลากร ระบบการบริหารงาน
หลักสูตร และโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ส่วนรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพของคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มีลักษณะงานที่จัดให้ฝึกตรงกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพเต็มเวลาตามหลักสูตรในแนวใหม่ แต่
งานที่ฝึกสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 1-3 อยู่ในสายวิชาต่าง ๆ ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงจากอาจารย์ผู้สอนและ
ภาควิชา รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพในปัจจุบัน มีดังนี้

1. จัดให้นิสิตปีที่ 1 ได้ศึกษาสำรวจและทำความเข้าใจกับระบบการศึกษาและ
โรงเรียนประเภทต่าง ๆ จัดในรายวิชา เช่น ปฐมภูมิเทศทางการศึกษา
2. จัดให้นิสิตปีที่ 2 และปีที่ 3 ได้เข้าไปสังเกตและวิเคราะห์พฤติกรรมกาเรียน
การสอนในโรงเรียน และได้ฝึกงานต่าง ๆ ของครูในฐานะผู้ช่วยครู หรือได้ฝึกงานบุคลากรทาง
การศึกษาในขั้นต้นจัดในรายวิชาต่าง ๆ เช่น จิตวิทยาสำหรับครู และวิชาพฤติกรรมกาเรียน
การสอนและการปฏิบัติงานบุคลากรต่าง ๆ
3. จัดให้นิสิตปีที่ 4 ได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพเต็มรูปแบบและสัมมนาการศึกษา
(กรมการฝึกหัดครู 2530: 89-90)

มาตรฐานวิชาชีพครู

มาตรฐานวิชาชีพครู หมายถึง สิ่งที่ต้องเป็นหลักเกณฑ์ในการเทียบหรือกำหนดแห่ง
วิชาชีพครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา :ม.ป.ท, ม.ป.ป :33)

หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูก็คือ คุรุสภา ในฐานะองค์กร
วิชาชีพครู หรือสมาคมวิชาชีพครู ซึ่งเป็นศูนย์กลางของอาชีพครู (สุรพันธ์ อารังค์อนกิจการ
ม.ป.ป : 2) มีนโยบายหลัก 2 ข้อ ดังนี้

1. นโยบายด้านวิชาชีพครู
2. นโยบายด้านส่งเสริมสวัสดิการของครู

จากนโยบายดังกล่าว ครูสภาได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ 8 ข้อ คือ

1. ครูสภาจะเป็นสถาบันควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพครู โดยจะดำเนินการให้มีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการได้โดยกฎหมาย และดำเนินการเป็นขั้นตอน
2. การควบคุมและส่งเสริมการประกอบวิชาชีพครู ครูสภาจะดำเนินการโดยองค์กรของครูสภา และโดยความร่วมมือของกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานราชการอื่น หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทุกระดับ
3. ครูสภาจะควบคุมและส่งเสริมให้ครูมีจรรยาและวินัยแห่งวิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยึดหลักให้ครูควบคุมดูแลครูด้วยกันเอง
4. การพัฒนาความรู้ความสามารถ คุณภาพและประสิทธิภาพของครูจะดำเนินการ โดยการส่งเสริมให้หน่วยงานที่ครูสังกัดอยู่ดำเนินการ ให้ความร่วมมือให้หน่วยงานต่าง ๆ จัดให้แก่ครูและเป็นแหล่งกลางในการจัดพัฒนาดังกล่าวให้แก่ครูอย่างกว้างขวาง
5. ครูสภาจะดำเนินการให้มีการยกย่องเกียรติคุณแห่งอาชีพครูให้สูงเด่นในสายตาของมหาชนโดยการรณรงค์และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้นว่าส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม จรรยาให้เป็นตัวอย่างให้ศิษย์ได้เคารพยกย่องครูและบูรพาจารย์ยกย่องครูผู้ปฏิบัติงานดีเด่น ส่งเสริมให้ครูได้เสียสละแก่สังคมและเป็นผู้นำด้านกิจการส่งเสริมศีลธรรม คุณธรรม
6. ครูสภาจะแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่จัดการศึกษาหาทางป้องกันมิให้ครูต้องทำกิจการอันจะนำความเสื่อมเสียมาสู่เกียรติคุณแห่งอาชีพครู
7. ครูสภาจะเป็นศูนย์กลางของสมาคมชมรมวิชาชีพครูทั้งหลายในการจัดบริการทางวิชาชีพและส่งเสริมเกียรติคุณแห่งวิชาชีพครู

8. ศุภสภาจะเป็นศูนย์กิจกรรมและศูนย์บริการข้อมูลด้วยวิชาชีพครู

(สำนักงานเลขาธิการศุภสภา 2526-2528: 9)

จากนโยบายดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า ภารกิจที่ศุภสภาจะต้องปฏิบัตินั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพครู หรือการควบคุมและส่งเสริมการประกอบอาชีพครู และเกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ความสามารถคุณภาพและประสิทธิภาพของครู ดังนั้นศุภสภาจึงกำหนดแนวทางในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพชั้น ตั้งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครู กระทำได้โดย

- ดำเนินการให้ออกกฎหมายควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครู
- กำหนดเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำสำหรับวิชาชีพครู เพื่อคัดเลือกกลั่นกรองผู้มีคุณสมบัติหรือผ่านการทดสอบตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ เข้าสู่อาชีพครู
- ให้ศุภสภาทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางประสานงานกับหน่วยใช้ครูและหน่วยผลิตครู
- แสวงหามาตรการในการที่จะลดปริมาณผู้หย่อนสมรรถภาพลง ซึ่งอาจกระทำได้ด้วยการออกใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู โดยกำหนดว่า ผู้ถือใบอนุญาตเท่านั้นจึงจะเป็นครูได้
- วิธีการรับรองวิทยฐานะจากสถาบันวิชาชีพครู เป็นมาตรการหนึ่งซึ่งจะเป็นหลักประกันได้ว่า ฝ่ายผลิตครูได้ตรงตามเกณฑ์มาตรฐานที่ศุภสภากำหนดหรือไม่
- กำหนดให้ผู้ประกอบอาชีพครูใช้ความรู้ความสามารถได้ตรงกับสาขาวิชา และระดับที่เล่าเรียนมา
- ติดตามผลการปฏิบัติงานและผลงาน หรือการฝึกอบรมตามโปรแกรมที่ศุภสภารับรองแล้ว

- กำหนดมาตรฐานจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพครู
- ทัก หรือ เพิกถอนใบอนุญาต กรณีที่ครูประพฤติผิดจรรยาบรรณ

2. การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู อาจจะทำได้โดย

- ประสานงานการฝึกอบรมครูประจำการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาชีพครู
- จัดบริการทางวิชาการและการวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพครู
- จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับวิชาชีพครู
- จัดทำศูนย์ข่าวเกี่ยวกับวิชาชีพครู จัดทำประกาศรับสมัครงานให้แก่ครู
- ส่งเสริมมาตรฐานจรรยาบรรณครูให้สูงขึ้น
- ส่งเสริมให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงทัดเทียมหรือสูงกว่าวิชาชีพอื่น ๆ
- แสวงหาแนวทางเพื่อจัดองค์กรในการดำเนินงานมาตรฐานวิชาชีพครูให้กระจายออกในระดับเขตและจังหวัด เพื่อเอื้อต่อครู

(สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 2524 : 15)

มาตรฐานวิชาชีพครูจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาวิชาชีพครูให้เจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับของสังคม และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาของชาติ อันจะส่งผลถึงการพัฒนาประเทศต่อไป

จันท์ ชุมเมืองปัก (2527 : 32-34) กล่าวว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่ให้บริการแก่สังคมในแง่พัฒนาความรู้ สติปัญญา และการปลุกฝังบุคคลให้เป็นผู้มีคุณธรรม แล้วยังให้บุคคลได้อาศัยความดีงาม ความเจริญ ความรู้ตลอดจนคุณธรรม เป็นเครื่องมือหรือเป็นสื่อที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข จะเห็นได้ว่าผลของการประกอบอาชีพครู จึงกระทบโดยตรง (Direct interaction) ต่อชีวิตอนาคตของเยาวชนและประชาชนทั้งชาติตลอดทุกกาลสมัย ดังนั้นผู้ประกอบ

อาชีพครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองเสมอ และสิ่งที่จะต้องทำให้มีมาตรฐานอยู่เสมอสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพครูก็คือ

1. ความรู้ (Cognitive Domain) ครูควรพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ เช่น การเข้าร่วมประชุม สัมมนา และมีความรู้ ที่จะสอนนักเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
2. ทักษะการสอน (Psychomotor Domain) ครูจะต้องฝึกฝนความรู้ ความชำนาญ อยู่เสมอ และจะต้องสอนโดยใช้เทคนิค ใช้จิตวิทยา และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปใช้และสามารถเข้าอยู่ในสังคมอย่างเป็นสุขได้
3. ด้านคุณธรรม ครูที่มีมาตรฐานต้องมีคุณธรรมสูง หมายถึง ความเมตตา กรุณา อุดม จริ่งใจ ซื่อสัตย์ ประกอบไปด้วยพรหมวิหารสี่ ละอายต่อการประพฤติชั่วและมีจรรยาบรรณครู

ทั้ง 3 ด้านนี้ ผู้ประกอบอาชีพครู จะต้องรักษามาตรฐานไว้ให้มั่นคง ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อมาตรฐานวิชาชีพครูในภาพรวม การยกมาตรฐานวิชาชีพครู ทำกันได้หลายอย่าง เช่น การอบรม การประชุมสัมมนา และการจัดให้มีใบอนุญาตสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งปัจจุบันนี้ มีหลายหน่วยงานได้ดำเนินการไปแล้ว เช่น กุรุสภาได้จัดสัมมนาเรื่องมาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครู ตลอดจนการออกใบอนุญาตประกอบอาชีพครู เช่นเดียวกับแพทย์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้จัดสัมมนาเรื่องจรรยาครู และจัดทำจรรยาครูอันเป็นสิ่งที่ครูพึงยึดถือและปฏิบัติตาม รวมทั้งจัดสัมมนาเรื่องแนวทางใหม่ของการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครู เพื่อหาแนวทางในการผลิตครูให้มีคุณภาพสูง สามารถออกไปปฏิบัติ การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรรมการฝึกหัดครูได้จัดประชุมปฏิบัติการเพื่อหาทางปรับปรุงวิธีการคัดเลือกนักศึกษาครูและการสรรหาอาจารย์เพื่อให้ได้คนที่มีความสามารถ มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพครู เข้าศึกษาฝึกหัดครูและมีความเหมาะสมที่จะเป็นครูอย่างแท้จริง

ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิชาชีพครู

ความสัมพันธ์ระหว่าง ครู อาชีพครู และวิชาชีพครู เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก หากจุดใด เกิดปัญหาขึ้นก็จะส่งผลกระทบกันไปทั้งหมดในปัจจุบันจะพบว่า นโยบายการผลิตครูได้เปลี่ยนแปลง

ไปอันเนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาด้านปริมาณและคุณภาพของครูเป็นอย่างมาก จุฑานาถ ภูเจริญ (2530: 109-125) ได้กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้คุณภาพของครูตกต่ำเนื่องมาจาก

1. ด้านการผลิตครู เนื่องจากการคัดเลือกนักศึกษาครูในปัจจุบันไม่สามารถคัดเลือกบุคคลที่มีสติปัญญาดี มีความสนใจ และตั้งใจจริงมาเป็นครูได้ นอกจากนี้การประสานงานระหว่างสถาบันผลิตครูและหน่วยงานใช้ครูยังไม่ได้ผลเพียงพอ ทำให้ผลิตนักศึกษาครูไม่ตรงกับความต้องการของหน่วยงานใช้ครู ตลอดจนหลักสูตรและกิจกรรมการผลิตครูในปัจจุบันยังค่อนข้างล้าสมัย และไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2. ด้านการใช้ครู เนื่องจากมีวิธีการคัดเลือกและสรรหาบุคคล เข้าสู่อาชีพครูในปัจจุบันยังไม่เหมาะสม ผู้ที่ไม่เคยเรียนวิชาชีพครูมาก่อนเลยก็สามารถเข้าเป็นครูได้ และการมอบหมายงานก็ยังไม่เหมาะสม เช่น สอนไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ตนเรียนมา หรือต้องถูกดึงตัวไปทำงานพิเศษ ภายนอกโรงเรียนบ่อย ๆ อีกทั้งค่าตอบแทนการทำงาน สวัสดิการและการพัฒนาครูยังไม่เหมาะสม

3. ด้านการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู เนื่องจากปัจจุบันยังขาดหน่วยงานที่จะทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานวิชาชีพครูโดยตรง จึงทำให้ไม่สามารถติดตามและประเมินผลครูอย่างจริงจังได้ ส่วนด้านการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูนั้น พบว่าปัจจุบันยังขาดการวางนโยบายและแผนงานที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่อง เป้าหมายการส่งเสริมวิชาชีพครูยังไม่แน่ชัด

จากรายงานคณะกรรมการวางแผนพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ได้กล่าวถึงปัญหาของวิชาชีพครู ซึ่งสืบเนื่องมาจาก ภาวะแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของครูพอประมวลได้ดังต่อไปนี้

1. ขาดการประสานงานการผลิตครู

1.1 การผลิตครู ในปัจจุบันอยู่ในหน่วยราชการหลายสังกัด และมีหลายระดับต่างสังกัดต่างก็ผลิตครูของตนอย่างอิสระ ไม่มีการประสานนโยบาย เป้าหมาย และวิธีดำเนินการเข้าด้วยกัน ให้สอดคล้องกับการใช้ครู

1.2 นโยบายการผลิตครูของกรมการฝึกหัดครู ต้องเร่งขยายปริมาณการผลิตตามการตัดสินใจทางการเมืองอย่างฉับพลัน เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การผลิตครูจึงเป็นไปเพื่อมุ่งให้ได้ปริมาณเป็นสำคัญ ทำให้ได้ครูที่ต้อยคุณภาพ ไม่มีความมั่นใจในตัวเอง และไม่มีศรัทธาในอาชีพครูอย่างแท้จริง

2. การฝึกอบรมครูไม่สัมพันธ์กับงานในหน้าที่

2.1 กระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร และการวัดผลที่ครูใช้อยู่ ในปัจจุบันค่อนข้างล้าสมัย ไม่ก่อให้เกิดความสำเร็จเกิดความมั่นใจที่จะออกไปปฏิบัติหน้าที่ครู ไม่ใคร่ส่งเสริมความคิดอิสระและความคิดริเริ่มอย่างมีเหตุผลแก่นักเรียนครูเท่าที่ควร

2.2 การอบรมครูประจำการ การสอบวิชาชุดครู และการสอนภาคค่ำในปัจจุบันมุ่งส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนวิทยฐานะ และมีผลตอบแทนทางวัตถุยิ่งกว่าจะคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ เนื้อหาสาระของหลักสูตรจึงไม่ใคร่จะสัมพันธ์กับหน้าที่ที่กำลังปฏิบัติอยู่ รัฐต้องสิ้นเปลืองงบประมาณประเภท เงิน เคื่อน เพื่อการปรับวุฒิเพิ่มขึ้น โดยคาดหวังไม่ได้สักว่า ผลการปฏิบัติงานของครูจะมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพสูงขึ้น ยิ่งกว่านั้นในระหว่างเรียนต่อยังเป็นเหตุให้งานในหน้าที่บกพร่องอีกด้วย เพราะต้องเสียสละเวลาและความสนใจไปให้กับการศึกษาเพื่อเพิ่มวิทยฐานะของตนเองเสียเป็น เรื่องใหญ่

3. ขาดมาตรการจูงใจครูออกไปสอนในชนบท ในตัวเมืองหรือในเขตเจริญทางวัตถุเท่าที่ครูมีวุฒิสำนักงาน ส่วนในชนบทอันห่างไกลยังขาดแคลนครูอยู่อีกมาก แสดงว่ารัฐยังไม่มีหลักประกันที่มั่นคงแก่ครูในชนบทและท้องถิ่นกันดาร ขาดมาตรการอันเหมาะสมที่จะจูงใจครูให้ออกไปประกอบอาชีพในถิ่นชนบทอย่างเพียงพอ

4. การจ้างครูไม่มีวุฒิ ในขณะที่ครูมีวุฒิสำนักงานอยู่มากมายนี้ ก็ยังปรากฏว่ามีการบรรจุครูไม่มีวุฒิในโรงเรียนประเภทต่าง ๆ อีกมาก ในปี พ.ศ. 2515 มีครูที่ไม่มีวุฒิหรือมีวุฒิต่ำกว่า ป.กศ. อยู่ถึง 80,590 คน ส่วนใหญ่เป็นครูในโรงเรียนประชาบาล 48,830 คน และครูในโรงเรียนราษฎร์ 26,525 คน แสดงว่าการจ้างหรือบรรจุครูไม่สอดคล้องกับการผลิตครู ซึ่งเรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่ายังไม่มีความมาตรการควบคุมการผลิตและการใช้ครูที่มีประสิทธิภาพ

5. ครูขาดอิสระในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากครูส่วนใหญ่อยู่ในระบบราชการ จึงมีความหวาดหวั่น ขาดความเป็นอิสระในด้านการแสดงความคิดเห็นความสนใจในทางการเมือง นับเป็นอุปสรรคที่มีผลให้ครูไม่สามารถปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ในทางการเมืองแก่นักเรียนได้เท่าที่ควร

6. ครูต้องหารายได้พิเศษ ทำให้ขาดความเอาใจใส่หน้าที่การสอน เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ครูมีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ต้องทำงานพิเศษหารายได้เพื่อปากท้องและเพื่อดำรงฐานะแห่งความเป็นครูของตน จนอุปสรรคหนึ่งว่างานสอนในหน้าที่ของครูเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงไป ความสนใจที่มีต่อนักเรียนลดน้อยลง ไม่เพียงแต่คุณภาพการเรียนการสอนจะลดถอยลงเท่านั้น ความเข้าใจกันระหว่างครูและนักเรียนก็เสื่อมทรามลงอีกด้วย เป็นผลให้สังคมยอมรับนับถือครูน้อยลงไปอีก

7. พฤติกรรมของนักเรียนเป็นปัญหาต่อบทบาทครู สังคมมีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินกว่าที่นักเรียนจะปรับตัวได้ทัน นักเรียนต้องเผชิญกับอนาคตอันสับสน ไม่แน่นอน และนอกแบบแผนที่เคยเป็นมามากยิ่งขึ้น ทำให้คำสอนของครูถ้าไม่ขัดแย้งก็ตามไม่ทันเหตุการณ์ในสังคม นักเรียนต้องการมีบทบาทในสังคมมากขึ้น จึงมีการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพ เมื่อครูไม่สามารถจะเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาให้แนวทางแก้ปัญหา หรือเลือกทางปฏิบัติที่เหมาะสมแก่นักเรียนได้ จึงก่อให้เกิดช่องว่างและเกิดปฏิกริยารุนแรงขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน

8. ครูสภาไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ครูเท่าที่ควร องค์การหรือสมาคมอาชีพครูในปัจจุบันคือ ครูสภา ไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของครูอย่างมีประสิทธิภาพได้ เพราะมีโครงสร้างที่แย้งกันในตัวเอง กล่าวคือ ครูสภามีฐานะและอำนาจหน้าที่ที่กึ่งราชการกึ่งองค์การอาชีพ ต้องทำหน้าที่สองประการ ซึ่งขัดแย้งกันคือคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของครู แต่ขณะเดียวกันก็เป็นผู้บังคับบัญชาของครู โดยการพิจารณาความดีความชอบ และลงโทษเมื่อครูกระทำความผิด คณะกรรมการอำนวยการส่วนหนึ่งประกอบด้วยผู้บังคับบัญชาระดับสูงในกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และอธิบดีกรมต่าง ๆ ครูสภาจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นนายเหนือครูมากกว่าจะเป็นตัวแทนพิทักษ์สิทธิและผลประโยชน์ของครูอย่างแท้จริง

9. ระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ล้าสมัย ระบบบริหารบุคคลและกลไกในการบริหารงานที่ใช้กับระบบราชการโดยทั่วไปไม่เหมาะสมกับงานทางวิชาการที่ครูเกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินงานทางวิชาการขาดความสำคัญไม่มีอิสระ และคล่องตัวเท่าที่ควร รวมถึงระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ก็ล้าสมัย ก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกัน จนบางกรณีกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างครูกับผู้บริหาร และครูกับนักเรียน จนเป็นเหตุให้ครูเกิดความท้อถอย และไม่มีความมั่นใจในฐานะและบทบาทของตน (ทรวงมหาวิทยาลัย ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย 2529 : 102-104)

จากการประเมินสภาพการจัดการศึกษาและการประเมินผลแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525-2529) ในส่วนของการฝึกหัดครูพบปัญหาที่กระทบต่อวิชาชีพครู สรุปได้ดังนี้

ปัญหาด้านปริมาณ

สถาบันผลิตวิชาชีพครู มีอยู่ในหลายสังกัด ทั้งสถาบันประเภทจำกัดรับ และประเภทไม่จำกัดรับ จึงยากแก่การควบคุมด้านปริมาณ ทำให้การผลิตครูบางสาขาออกมาโดยส่วนรวมแล้วเกินความต้องการของหน่วยงานผู้ใช้ครูเป็นจำนวนมาก ในขณะที่เกี่ยวกับการผลิตครูสาขาวิชาอื่น ยังมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ เช่น สาขาไฟฟ้ากำลัง สาขาวิศวกรรมเคมี เป็นต้น

ปัญหาด้านคุณภาพ

1. วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่วิชาชีพครู ทั้งในส่วนที่เป็นนักศึกษาครู และอาจารย์ ในสถาบันฝึกหัดครูยังไม่เหมาะสม ยังให้ความสำคัญด้านเนื้อหาวิชา วิชาการศึกษามากกว่าด้านบุคลิกภาพ คุณธรรมและศรัทธาต่อวิชาชีพครู

2. กระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร การฝึกหัดครูยังไม่ได้ปรับปรุงภาคปฏิบัติ ให้ประสานสัมพันธ์กับภาคทฤษฎี นักศึกษาครูขาดความเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ตามหลักสูตร เพราะขาดการเรียนรู้จากภาคปฏิบัติอย่างจริงจัง

3. การจัดระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ยังไม่เท่าที่ควร โดยเฉพาะในด้านการประสานงานระหว่างสถาบันผลิตครู กับสถาบันฝึกปฏิบัติ อันได้แก่ โรงเรียนต่าง ๆ และ

การวางระบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูให้แก่นักศึกษา ครู เป็นขั้นตอน ต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่ นักศึกษากำลังศึกษาตามหลักสูตร ยังไม่ดีเท่าที่ควร

4. อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ในการสอน จึงไม่สามารถ นำประสบการณ์จริงมาสอนนักศึกษาครูได้ อีกทั้งการให้การศึกษอบรรณ มักเพื่อเพิ่มวุฒิมากกว่า การศึกษอบรรณเพื่อ เสริมสมรรถภาพในการทำงานจึงทำให้ผลิตบุคลากรเข้าสู่วิชาชีพครูด้วยคุณภาพ

5. สถาบันฝึกหัดครูบางแห่งครูเกิน บางแห่งครูขาดมาตรการโยกย้ายสับเปลี่ยนครู จากสถาบันที่เกิน ไปสู่สถาบันที่ขาด ยังทำไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

6. ขาดการประเมินผลอย่างมีระบบที่สามารถนำผลการประเมินมาปรับปรุงการผลิตครู ให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ (พจน์ สะเพียรชัย 2529: 107-128)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเห็นได้กระจ่างชัดว่า จากการที่การฝึกหัดครูในปัจจุบัน ดำเนินการอยู่ในสถาบันการศึกษาหลาย ๆ สถาบัน นอกจากกรมการฝึกหัดครูซึ่งมีหน้าที่ในการรับผิดชอบการผลิตครูยังมีสถาบันอื่น ๆ รวมกันอีกไม่น้อยกว่า 105 สถาบัน ที่ทำหน้าที่ในการผลิต ครูด้วย สถาบันการศึกษาต่าง ๆ เหล่านี้ผลิตครูออกมาตามความพร้อมของสถาบันมากกว่าความ ต้องการของประเทศ จึงเกิดความซ้ำซ้อนในการผลิตครู อีกทั้งยังขาดการประสานงานและการ ร่วมมือกันในการบริหารงานของผู้ผลิต ผู้ใช้และผู้ควบคุมมาตรฐาน จึงทำให้เกิดปัญหาครูว่างงาน ปัญหาการผลิตครูไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ และครูขาดคุณภาพซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอยู่ใน ปัจจุบัน (ทพวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงศึกษา 2531: 5)

แนวทางส่งเสริมวิชาชีพครู

ประกอบ กุปรัตน์ (2530 : 31-45) ได้เสนอแนวทางแก้ไขเพื่อส่งเสริมวิชาชีพครู และเพื่อพัฒนาวิชาชีพครูให้มีประสิทธิภาพ สรุปได้ดังนี้

1. การลดจำนวนการผลิตลง โดยผลิตจำนวนน้อยลงแต่มีคุณภาพสูง มีการประสม ประสานกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลผลิตใหม่ เช่น ผลิตให้คนออกไปเป็นปลัดนักปกครอง ซึ่งกำลัง เรียนทางรัฐศาสตร์ โดยเรียนรู้การจัดการศึกษา เขาจะได้เป็นนักพัฒนาที่ดี นอกจากนี้ควรมี

การพัฒนาอาจารย์ในสายการศึกษาให้สามารถทำการสอนได้จริงในสายอื่น ๆ นอกจากสาย
การศึกษา และมีการให้บริการชุมชน

2. พัฒาระบบการผลิตครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การสร้างตลาดงานใหม่ด้วยสินค้า หาแนวทางใหม่โดยศึกษาจากความต้องการ
เช่น ปัจจุบันการศึกษาปฐมวัยยังมีความต้องการมาก

4. การยกระดับคนที่เข้าสู่ระบบ โดยจ่ายค่าตอบแทนสูง เช่น วิชาชีพอื่น หรือชักจูง
คนที่มีความสามารถเข้าสู่ระบบโดยให้ทุน เช่น โครงการคุรุทายาท นอกจากนี้ควรมีการสร้าง
ความมั่นคงในอาชีพ และมีการกระตุ้นด้วยโอกาสความก้าวหน้าในวิชาชีพ

5. การออกกฎหมายเพื่อควบคุมคุณสมบัติครู มีการควบคุมด้านปริมาณการผลิต มีการ
ประเมินเพื่อรับรองวิทยฐานะของสถาบัน โดยประเมินทั้งกระบวนการผลิต และที่คุณภาพของ
ผลผลิต

6. มีการจัดตั้งสมาคมวิชาชีพเพื่อส่งเสริมคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู

ยนต์ ชุ่มจิต (2530 : 121-122) ได้เสนอแนะแนวทางพัฒนาความศรัทธาและค่านิยม
ในวิชาชีพครู โดยบุคคลที่เกี่ยวข้องกับครูทุก ๆ ฝ่าย จะต้องร่วมมือกันพัฒนา ดังนี้

1. ผู้บังคับบัญชาทุกระดับชั้น ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูอาจารย์
ในด้านคุณธรรม จริยธรรม

2. ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับจรรยาบรรณของครู เพื่อให้ครูอาจารย์ทุกระดับชั้นได้
รับรู้และนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง หากครูอาจารย์คนใดประพฤติฝ่าฝืน หลังจากได้รับการตักเตือน
พอสมควรแล้วยังไม่ดีขึ้น ก็ควรลงโทษอย่างเด็ดขาด

3. จัดกิจกรรมที่เป็นการสร้างเสริมคุณธรรมและค่านิยมในความเป็นครู เช่น การจัด
ประกวดครูดีเด่นในด้านต่าง ๆ การฝึกอบรมมารยาทแก่ครู การฝึกสมาธิและปฏิบัติธรรม หรือการ
ฟังปาฐกถาธรรม เป็นต้น

4. จัดให้มีการทบทวนชี้แจงด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของครูอย่างสม่ำเสมอ
5. ประกาศเกียรติคุณแก่ครูอาจารย์ผู้มีความดีเด่นในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการจัดให้มีการส่งเสริมสวัสดิการแก่ครูอาจารย์และครอบครัวของครูอาจารย์ที่มีความดีเด่น เช่น การให้ทุนการศึกษาแก่บุตร เป็นต้น
6. การสอบบรรจุและการปฐมนิเทศครูบรรจุใหม่ ควรบรรจุเรื่องคุณธรรมและค่านิยมของครูไว้ด้วย เพราะอย่างน้อยก็ช่วยให้ครูได้หันมาสนใจในสิ่งดังกล่าวมากขึ้น
7. ทำการวิจัยเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของครู
8. จัดหาเอกสารเพื่อการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของครู ให้ครูอาจารย์ได้อ่านกันอย่างทั่วถึง
9. สถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู จะต้องเร่งรัดพัฒนาวิชาชีพครูให้ก้าวหน้าโดยการส่งเสริมความก้าวหน้าของครูอาจารย์ให้มากที่สุด
10. ปรับปรุงวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาวิชาชีพครู โดยทั้งฝ่ายที่มีหน้าที่ผลิตครู และฝ่ายที่ใช้ครู จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง โดยมีแนวปฏิบัติ เช่น

10.1 การให้ทุนและให้งานแก่นักศึกษาที่เลือกเรียนครู

ตามวิธีการนี้ จะต้องกำหนดเกณฑ์ในการสอบคัดเลือกและคุณสมบัติอื่น ๆ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 เมื่อสอบคัดเลือกได้แล้วต้องมีข้อผูกพันบางประการอีก เช่น จะต้องตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด หากทำไม่ได้ตามเกณฑ์จะถูกตัดสิทธิ์ในการรับทุนการศึกษา และหมดสิทธิ์ที่จะได้รับการบรรจุเป็นครู เป็นต้น

10.2 การให้ทุนการศึกษาโดยการสอบแข่งขัน

ตามวิธีการนี้ผู้ประสงค์จะเข้าศึกษาในสาขาวิชาการศึกษาจะต้องมีผลการเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 2.50 เมื่อเข้าศึกษาจะต้องมีผลการ

เรียนไม่ต่ำกว่า 2.75 ในแต่ละภาคการศึกษา เมื่อเรียนครบหลักสูตรแล้ว ผู้สำเร็จการศึกษาต้องสมัครสอบคัดเลือกเข้าทำงานอีกครั้งหนึ่ง

10.3 การคัดเลือกเข้าศึกษา

ตามวิธีการนี้ ไม่ต้องมีการคัดเลือกเพียงแต่ทางสถาบันการผลิตครูส่งหลักเกณฑ์แจ้งไปตามโรงเรียนต่าง ๆ เพื่อส่งนักเรียนเข้ารับการคัดเลือกเมื่อได้รับการคัดเลือกเข้าเรียนแล้ว นักศึกษาไม่ต้องอยู่ในข้อผูกมัดที่เกี่ยวกับการเรียนแต่อย่างใด เพียงแต่เรียนให้จบหลักสูตรตามระเบียบการประเมินผลก็ใช้ได้ เรียนสำเร็จแล้วต้องหางานทำเอง

10.4 การสอบคัดเลือกเข้าศึกษา

ตามวิธีการนี้ จะต้องมีกาจำกัดจำนวนนักศึกษาแต่ละปีให้แน่นอน และจำนวนจะต้องไม่มากนัก เมื่อนักศึกษาสอบเข้าศึกษาได้ ใช้หลักเกณฑ์การเรียนเช่นเดียวกับพวกที่ได้รับการคัดเลือกเข้าศึกษา

10.5 วางแผนการรับนักศึกษาครูให้แน่นอน

ตามแนวทางนี้ จะต้องกำหนดจำนวนนักศึกษาวิชาการศึกษาของแต่ละสถาบันแต่ละวิชาเอกให้แน่นอน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนที่ให้ทุนให้งาน หรือนักศึกษาที่คัดเลือกโดยวิธีการต่าง ๆ จะต้องอยู่ในจำนวนจำกัด หากทำการคัดเลือกในระบบใดระบบหนึ่งแล้วได้จำนวนไม่พอ จึงค่อยกันจำนวนที่ขาดนั้นไปให้การคัดเลือกหรือสอบคัดเลือกด้วยวิธีอื่น ๆ ต่อไป

คุรุสภาในฐานะองค์กรวิชาชีพครู ได้ดำเนินการกำหนดแนวทางเพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ดังนี้

1. ประสานงานการฝึกอบรมครูประจำการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในวิชาชีพครู
2. จัดบริการทางวิชาการและการวิจัยเกี่ยวกับวิชาชีพครู
3. จัดทำเอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับวิชาชีพครู

4. จัดทำศูนย์ข่าวสารเกี่ยวกับวิชาชีพครู จัดทำประกาศรับสมัครงานให้แก่ครู
5. ส่งเสริมมาตรฐานจรรยาบรรณครูให้สูงขึ้น
6. ส่งเสริมให้ครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงทัดเทียมหรือสูงกว่าวิชาชีพอื่น ๆ
7. แสวงหาแนวทางเพื่อจัดองค์กรในการดำเนินงานมาตรฐานวิชาชีพครูให้กระจายออกไปในระดับเขตและจังหวัด เพื่อเอื้อต่อครู จำนวน 5 แสนคน (กองมาตรฐานวิชาชีพครู สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ม.ป.ป. : 35-36)

นอกจากนี้ จุฬานาถ ภูเจริญ (2529: 125-131) ได้วิจัยพบว่า ปัจจุบันการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครูมีแนวทางที่ควรนำไปปฏิบัติดังนี้

1. ควรมีการกำหนดนโยบายที่แน่ชัดเกี่ยวกับการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู โดยกระทรวงศึกษาธิการควรจะเน้นความสำคัญของวิชาชีพครูให้มากกว่าที่เป็นอยู่
2. เพื่อสร้างภาพพจน์เกี่ยวกับตัวครู สถาบันวิชาชีพครูหรือองค์กรวิชาชีพครูควรจะรณรงค์ให้สังคมเห็นว่าครูส่วนใหญ่ของชาติเป็นคนดีและมีวิญญานครู
3. จากสภาพปัจจุบันมีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ครูชั้นแรกที่ใช้ชีวิตอย่างสะดวกสบายหุงหยาและฟุ่มเฟือย ดังนั้นควรจะต้องเร่งหามาตรการปลูกฝังการดำรงชีวิตของครูให้สามารถอยู่อย่างไม่หุงหยาฟุ่มเฟือยจนเกินไป

จากความสำเร็จของแนวทางส่งเสริมวิชาชีพครูที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น พอสรุปได้ว่าการส่งเสริมวิชาชีพครูนับเป็นภารกิจที่มีความสำคัญยิ่งต่อสถาบันวิชาชีพครู ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรเร่งดำเนินการซึ่งจะส่งผลให้วิชาชีพครู ได้รับการยกย่องให้สูงเด่นในสายตาของมหาชน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านวิชาชีพครู

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อวิชาชีพครู พบว่าส่วนมากจะเป็นการศึกษาความคิดเห็นต่อวิชาชีพครู ของบุคคลที่ประกอบอาชีพอยู่แล้ว หรือกลุ่ม

บุคคลที่กำลังศึกษาวิชาชีพครู เช่น นิสิต นักศึกษา ที่กำลังศึกษาในสถาบันผลิตครูที่สังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการ หรือสถาบันผลิตครูที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยศึกษาคามตัวแปรต่าง ๆ เช่น สาขา
ที่เรียน หรือสอน เพศ ประสบการณ์ เป็นต้น ส่วนการศึกษาความคิดเห็นต่อวิชาชีพครูของบุคคล
ที่กำลังจะเข้าศึกษาวิชาชีพครูนั้น มีไม่มากนัก ซึ่งพอนำมากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

ในปี พ.ศ. 2520 อุทุมพร ทองอุไทย และพวงแก้ว ปุณยกันก ได้ทดลองใช้แบบ
วัดประสบการณ์ทางอาชีพ และสังคม ของคณะอนุกรรมการเพื่อวิจัยและพัฒนาแบบวัดทัศนคติต่อ
วิชาชีพ (ครู) และสังคม ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากทบวงมหาวิทยาลัย โดยนำมาทดสอบกับผู้
สอบผ่านการสอบข้อเขียนของคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ปี 2520 ซึ่งเป็นการทดลองใช้
เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการสัมมนาให้กรรมการได้พิจารณาตัดสินใจ
ได้ดีขึ้น เมื่อนำข้อมูลเกี่ยวกับประวัติส่วนตัวผู้สมัคร และผลการสอบจากแบบวัดประสบการณ์ทาง
อาชีพและสังคมมาวิเคราะห์และวิจัยต่อผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างจำนวน 756 คน ส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุน้อยกว่า 19 ปี มา
จากครอบครัวขนาดใหญ่ บิดามารดาประกอบอาชีพ ประกอบธุรกิจส่วนตัว สำเร็จการศึกษาใน
ระดับต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครเป็นส่วนมาก และมีการเลือกคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์
เป็นอันดับ 6

2. เนื่องจากการให้คะแนนของแบบวัดประสบการณ์ทางอาชีพและสังคมต่างกัน
จึงวิเคราะห์คะแนนของแบบวัดประสบการณ์ทางอาชีพ แยกจากแบบวัดประสบการณ์ทางสังคม
ผลการเปรียบเทียบคะแนนของผู้ตอบปรากฏว่า คะแนนของผู้ตอบจากแบบวัดประสบการณ์ทาง
อาชีพนั้น ผู้ตอบเพศหญิง ได้คะแนนสูงกว่าผู้ตอบเพศชาย ผู้ตอบที่อยู่ในกรุงเทพมหานครได้
คะแนนสูงกว่าผู้ตอบที่อยู่ต่างจังหวัด ผู้ตอบที่เลือกเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์
ลำดับแรก ได้คะแนนสูงกว่าผู้ที่เลือกเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ในลำดับหลัง ๆ
ส่วนคะแนนจากแบบวัดประสบการณ์ทางสังคมปรากฏว่า ผู้สมัครที่มาจากครอบครัวขนาดเล็ก
ได้คะแนนสูงกว่าผู้สมัครที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่

3. แบบวัดประสบการณ์ทางอาชีพมีข้อดี คือ ตัวเลือกที่มีค่าน้ำหนักสูงมีผู้เลือกมาก
จำแนกผู้ที่มีประสบการณ์สูงออกจากผู้ที่มีประสบการณ์ต่ำ มีจำนวน 5 ข้อ ส่วนแบบวัดประสบการณ์

ทางสังคมมีข้อกระทงที่ 2 ข้อ และแบบวัดประสบการณ์ทางอาชีพ มีค่าความเที่ยง 0.306 มีความตรงเชิงจำแนก และการตรวจเป็นปรนัย ส่วนแบบวัดประสบการณ์ทางสังคมมีค่าความเที่ยง 0.334 ไม่มีความตรงเชิงจำแนก และการตรวจมีความคลาดเคลื่อนมาก

ต่อมาในปีการศึกษา 2521 แบบวัดประสบการณ์ทางอาชีพ (ครู) ได้รับการวิจัยและพัฒนาเป็นแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู โดยอุทุมพร ทองอุไทย ลักษณะของแบบวัด ประกอบด้วย ข้อความเกี่ยวกับลักษณะครู ลักษณะนักเรียน ลักษณะวิชาชีพครู วิธีสอน ความตั้งใจในการประกอบอาชีพครู และความคาดหวังจากวิชาชีพครู ซึ่งได้นำแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพ มาทดลองใช้กับกลุ่มผู้สมัครเข้าศึกษา คือนักศึกษาระดับปริญญาตรี และศึกษาศาสตร์ เมื่อนำผลมาวิเคราะห์ พบว่า แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูมีค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในเป็น 0.84 มีความตรงเชิงจำแนก กล่าวคือ สามารถจำแนกผู้ที่เลือกสาขาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์ อันดับ 1 และ 2 ออกจากอันดับอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ และต่อมาในปี 2522 ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงแบบวัดทัศนคติ โดยแก้ไขข้อความหลักและตัวเลือกใหม่แล้วนำไปวัดกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มครูประจำการ ประกอบด้วย ครูอนุบาล ครูประถมศึกษา มัธยมศึกษาและวิทยาลัยครู (2) กลุ่มผู้ที่ตั้งใจจะประกอบอาชีพครู ได้แก่ ผู้สมัครเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ซึ่งผ่านการสอบข้อเขียนเรียบร้อยแล้ว (3) กลุ่มผู้เข้าสู่อาชีพครู ได้แก่ นิสิตครุศาสตร์ปีที่ห้า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์คุณภาพ พบว่า ทัศนคติต่อวิชาชีพครูของนักเรียน และนิสิต นักศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากทัศนคติต่อวิชาชีพครูของครูประจำการ และทัศนคติต่อวิชาชีพครูของบุคคลทั้ง 3 กลุ่ม เปลี่ยนแปลงได้ไม่คงที่ ขึ้นกับตัวแปรต่อไปนี้

- (1) กลุ่มครูประจำการ ขึ้นอยู่กับ เพศ อายุ และรายได้ของครู
- (2) กลุ่มนักเรียนที่สอบเข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ขึ้นอยู่กับ เพศ และประเภทของผู้อุปการะ
- (3) กลุ่มนิสิตชั้นปีที่ 4 ขึ้นอยู่กับ เพศ และสถานที่เกิด

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อวิชาชีพครู มีลักษณะแนวโน้มที่แตกต่างกัน

ในปี 2521 ประคอง วรรณสุต และ อรพินธ์ โภชนดา ได้ร่วมกันทำการพัฒนาและวิจัยเกี่ยวกับแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู โดยแปลแบบสำรวจทัศนคติครู มิชิโซตา พอร์ม เอ. เป็นภาษาไทย แล้วนำไปทดลองใช้ 2 ครั้ง คือ ครั้งแรกผู้วิจัยได้ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ (1) นิสิตคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 แทนนักศึกษาครู (2) กลุ่มครู ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์จากโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และครูในโรงเรียนของจังหวัดชัยนาท แทนครูที่มีประสบการณ์ในการสอน (3) กลุ่มนิสิตคณะรัฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แทนนักศึกษาที่ไม่เลือกวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนได้คะแนนทัศนคติต่อวิชาชีพครูค่อนข้างต่ำ และเฉลี่ยเป็นไปในทางลบ กลุ่มนักศึกษาที่ไม่เลือกวิชาชีพครูกลับได้คะแนนทัศนคติต่อวิชาชีพครูค่อนข้างสูง และเฉลี่ยเป็นไปในทางบวก

ต่อมาในปี 2523 ผู้วิจัยได้นำแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูมาวิเคราะห์และทดลองใช้อีกเป็นครั้งที่ 2 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักศึกษาครู นักศึกษาที่ไม่เลือกวิชาชีพครู และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการสอน (1-10 ปี, 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป) ผลการวิจัยพบว่า ทัศนคติต่อวิชาชีพครูโดยเฉลี่ยของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่ำกว่าของนักศึกษาครู นักศึกษาที่ไม่เลือกวิชาชีพครู นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 1-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญ แต่ไม่แตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 11 - 20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ส่วนทัศนคติต่อวิชาชีพครูบุคคลกลุ่มอื่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 คะแนนทัศนคติต่อวิชาชีพครูของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ในการสอน 11-20 ปี และ 21 ปีขึ้นไป เป็นไปในทางลบ และผู้วิจัยได้เสนอไว้ว่า แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูของ มิชิโซตา พอร์ม เอ. อาจนำมาใช้กับคนไทยได้ เพราะมีค่าความเที่ยงสูงพอ แต่ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้ในการคัดสรรบุคคลเข้าศึกษาต่อ อาจนำมาใช้สำหรับการแนะแนวหรือติดตามทัศนคติของครูหรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับเด็ก เพื่อแก้ไขสิ่งบกพร่องจะดีกว่า (ทพวงมหาวิทยาลัย 2527: 67)

การวิจัยทั้ง 2 ครั้งของ ประคอง วรรณสุต และ อรพินธ์ โภชนดา อาจสรุปได้ว่าแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูของมิชิโซตามาใช้กับประชากรไทยยังมีความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์สูง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูมีทัศนคติต่อวิชาชีพครู เป็นไปในทางลบมากกว่าผู้ที่เกี่ยวข้องน้อยกว่า

หรือไม่ได้เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูเลย หรืออาจจะกล่าวได้ว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครูของไทย กำลังมีทัศนคติที่ไม่ใคร่คืต่อวิชาชีพครู (ชาลี ลัทธิ และคณะ 2527: 12)

ในปี 2521-2522 สมทวง พิธิยานุวัฒน์ และนิยะคา ศรีจันทร์ ได้สร้างแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู เมื่อปี 2521 และนำไปใช้กับนิสิตครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2522 โดยเก็บข้อมูลเป็น 3 ระยะ คือ ตอนสอบสัมภาษณ์เข้าศึกษาในคณะครุศาสตร์ ตอนเรียนไปแล้ว 1 ภาคเรียน และตอนเรียนไปแล้ว 1 ปีการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบระดับและการเปลี่ยนแปลงของทัศนคติต่อวิชาชีพครู และความตั้งใจใฝ่ประกอบวิชาชีพครู พบว่า นิสิตหญิงมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านิสิตชาย นิสิตที่สำเร็จชั้น ม.ศ.5 จากโรงเรียนที่อยู่ในส่วนกลางมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านิสิตที่สำเร็จชั้น ม.ศ.5 จากโรงเรียนในส่วนภูมิภาค นิสิตที่มีญาติเป็นครูมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านิสิตที่ไม่มีญาติเป็นครู นิสิตหญิงมีความตั้งใจในการเป็นครูสูงกว่านิสิตชาย การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อวิชาชีพครูพบว่า หลังจากเรียนครูแล้ว 1 ภาคเรียน และ 2 ภาคเรียน นิสิตมีระดับทัศนคติต่อวิชาชีพครูลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับระดับทัศนคติก่อนเข้าศึกษา ระดับทัศนคติต่อวิชาชีพครูของนิสิตที่เรียนมาแล้ว 1 ภาคเรียน และ 2 ภาคเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นิสิตที่มีบิดามารดาเป็นผู้อุปการะ มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูลดลงน้อยกว่านิสิตที่มีผู้อื่นเป็นผู้อุปการะ การเปลี่ยนแปลงความตั้งใจในการเป็นครู พบว่า นิสิตที่เรียนครูแล้ว 1 ภาคเรียน และ 2 ภาคเรียน มีระดับความตั้งใจในการเป็นครูลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเปรียบเทียบกับความตั้งใจตอนก่อนเข้าศึกษา นิสิตที่เรียนครูแล้ว 6 ภาคเรียนและ 2 ภาคเรียน มีระดับความตั้งใจในการเป็นครู ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ตัวแปรด้านภูมิหลังของนิสิตพบว่า หลังจากเรียนครูแล้ว 2 ภาคเรียน นิสิตที่มีภูมิลำเนาในส่วนกลางมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูลดลงมากกว่าทัศนคติของนิสิตที่มีภูมิลำเนาในส่วนภูมิภาค รวมทั้งความตั้งใจในการเป็นครูก็ลดลงด้วย หลังจากเรียนครูแล้ว 2 ภาคเรียน นิสิตที่สมัครเข้าศึกษาคณะครุศาสตร์ อันดับการเลือกที่ 1 - 2 มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูลดลงมากกว่านิสิตที่สมัครอันดับการเลือก 3 - 4 นิสิตที่มีผลการเรียน ม.ศ.5 ก่อนข้างเก่ง (3.00) ขึ้นไป มีความตั้งใจในการเป็นครูลดลงมากกว่านิสิตที่มีผลการเรียน ม.ศ.5 ก่อนข้างต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)

ในปี พ.ศ.2521-2523 เยาวดี รางชัยกุล และศิริชัย กาญจนวาสิ แห่งคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สร้างแบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู ในปี 2521 และปรับปรุงพัฒนา

แบบวัดทัศนคติต่อวิชาอีกในปี พ.ศ.2522 ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือทัศนคติต่อสถานะภาพวิชาชีพครู ทัศนคติต่อลักษณะการเป็นครู ทัศนคติต่อขบวนการเรียนการสอน ทัศนคติต่อนักเรียน และทัศนคติต่อความคาดหวังที่มีต่อวิชาชีพครู เมื่อนำแบบวัดทัศนคติไปใช้กับนักเรียนที่สอบผ่านข้อเขียนเข้าเรียนครูในการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา ปี 2522 พบว่าการวิเคราะห์ตัวประกอบ อันได้แก่ ลักษณะการสอบสถานภาพวิชาชีพครู คุณธรรม และบุคลิกภาพของการเป็นครู เฉลี่ยเป็นไปในทางบวก แต่เมื่อใช้แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครูอีกครั้งหลังจากเรียนครูไปแล้ว 1 ภาคเรียน พบว่าคะแนนทัศนคติต่อวิชาชีพครูเมื่อเรียนไปแล้ว 1 ภาคเรียนลดลง แตกต่างกับกับคะแนนทัศนคติต่อวิชาชีพครู ตอนสอบเข้ามหาวิทยาลัยอย่างมีนัยสำคัญ ผลการวิเคราะห์สถานภาพของผู้สอบผ่านการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสาขาศึกษาศาสตร์ ปีการศึกษา 2522 พบว่า ผู้สอบผ่านข้อเขียนเข้าเรียนสาขาศึกษาศาสตร์มาจากกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 36.4 ภาคกลาง (ไม่รวมกรุงเทพฯ) ร้อยละ 29.1 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 13.4 ภาคใต้ร้อยละ 10.5 และภาคเหนือร้อยละ 9.4 ผู้สอบผ่านข้อเขียนเข้าเรียนสาขาศึกษาศาสตร์จบโปรแกรมวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 48.4 จบ ม.ศ.5 ที่ไม่แยกโปรแกรม หรือสอบเทียบร้อยละ 19 จบโปรแกรมศิลปะ ร้อยละ 13.7 จบโปรแกรมศิลปะ-คณิต ร้อยละ 10.4 จบโปรแกรมศิลปะ-ภาษา ร้อยละ 3.7 อาชีพของบิดาประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 53.6 รับราชการ ร้อยละ 18.6 พนักงานหรือลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 10 พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 5.6 และอื่น ๆ อีก ร้อยละ 11.5 จำนวนผู้ผ่านข้อเขียน ร้อยละ 33.4 มีผู้ประกอบอาชีพครูอยู่ร่วมครอบครัวอีกร้อยละ 62 ไม่มีผู้ประกอบอาชีพครูอยู่ในครอบครัว ผู้สอบผ่านข้อเขียน คณะศึกษาศาสตร์ ในปี 2522 เลือกเรียนครูเป็นอันดับ 1 ร้อยละ 10.8 เป็นอันดับ 2 ร้อยละ 7.4 เป็นอันดับ 3 ร้อยละ 11.5 เป็นอันดับ 4 ร้อยละ 15.8 เป็นอันดับ 5 ร้อยละ 24.1 และเป็นอันดับ 6 ร้อยละ 27.2

ชนิดา รักษ์พลเมือง (2524: 57-67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาทัศนคติของนักศึกษาคณะครุศาสตร์-ศึกษาศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยไทยบางแห่งที่มีต่อวิชาชีพครู" กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,405 คน เป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร และมหาวิทยาลัยศิลปากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบวัดทัศนคติต่อวิชาชีพครู ซึ่งพัฒนาโดย ดร.สมทรง พิธิยานุวัฒน์ และนิยะดา

ศรีจันทร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.2522 ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพครู ดังนี้ มีเกียรติ มีความสำคัญต่อประเทศชาติ มีโอกาสศกโกง น้อยกว่าอาชีพอื่น อาศัยความรู้ ความสามารถมาก ต้องมีใจรักในอาชีพ ต้องสนใจหาความรู้ใหม่เสมอ ต้องมีความเสียสละ ครูต้องรู้จักใช้จิตวิทยา ครูเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี สามารถปรับตัวเก่ง ต้องอดทนมาก มีความรับผิดชอบสูง มีน้ำใจหนักแน่น และวางตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กและผู้อื่น จากการศึกษาตัวแปรด้านต่าง ๆ พบว่า

1. สภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่นที่เกิด นักศึกษาที่เกิดในท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านักศึกษที่เกิดในท้องถิ่นที่มีรายได้สูง
2. สภาพเศรษฐกิจของภูมิลำเนา นักศึกษาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านักศึกษาที่อยู่อาศัยในท้องถิ่นที่มีรายได้สูง
3. สภาพเศรษฐกิจของที่ตั้งโรงเรียนประถม นักศึกษาที่เรียนในโรงเรียนประถมที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีรายได้ต่ำ มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านักศึกษาที่เรียนในโรงเรียนประถมที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่มีรายได้สูง
4. มหาวิทยาลัยที่ศึกษา นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีที่สุดใน
5. การเรียนวิทยาลัยครู นักศึกษาที่เคยเรียนวิทยาลัยครูมาก่อนมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านักศึกษาที่ไม่เคยเรียนวิทยาลัยครูมาก่อน
6. ระดับความตั้งใจเป็นครู นักศึกษาที่ตั้งใจเป็นครูมีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านักศึกษาที่ไม่เคยคิดเป็นครู
7. ระดับอิทธิพลของกลุ่มอ้างอิง นักศึกษาที่เชื่อและทำตามคำแนะนำของกลุ่มอ้างอิงในสังคม มีทัศนคติต่อวิชาชีพครูดีกว่านักศึกษาที่ไม่เชื่อและไม่ทำตามคำแนะนำของกลุ่มอ้างอิงในการประกอบวิชาชีพครู

ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการทำนายทัศนคติต่อวิชาชีพครูมากที่สุด คือ ระดับความตั้งใจ ประกอบอาชีพครู และคะแนนเฉลี่ยสะสม

กนกทิพย์ พัฒมาหัทธน์ (2525) ได้ศึกษาทัศนคติที่มีต่ออาชีพครูของนักศึกษาฝึกสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ทำการฝึกสอนในภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524 พบว่า ระดับทัศนคติต่ออาชีพครูของนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิง ไม่มีความแตกต่างกัน แต่นักศึกษาหญิงมีคะแนนทัศนคติสูงกว่านักศึกษาชายบ้างเล็กน้อย

บัญญัติ ใจบรรจง (2527: 59-62) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตตมโนทัศน์ ทัศนคติต่อวิชาชีพครู ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการรับรู้ผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง จากวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับอัตตมโนทัศน์ ทัศนคติต่อวิชาชีพครู และทัศนคติต่อวิชาชีพครูก่อนและหลังจากฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแล้ว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมบูรณ์ ขวัญยืน (2512: 15-16) กล่าวสรุปไว้ว่า ครูที่ดีทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้อง

1. เป็นผู้มีความรู้ ชวนช่วยหาความรู้อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในวิชาชีพ เพื่อจะได้ถ่ายทอดไปสู่ผู้เรียนได้กว้างขวางถูกต้อง
2. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสูง
3. ดำรงความเป็นแบบฉบับของครูดี เป็นแม่พิมพ์ของชาติ เป็นมิตรกับคนทั่วไป ชยันต์แข็ง ประพฤติดี มีเศรษฐกิจมั่นคง กริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย
4. ครูดีจะต้องมีน้ำใจเป็นประชาธิปไตย คือ เคารพซึ่งกันและกันร่วมมือประสานงาน มีสัจจะศีลธรรม มีความเชื่อวิธีการแห่งปัญญาหรือมีปัญญาธรรม

5. ครูที่ดีต้องมีศักดิ์ศรี มีเหตุผลและช่วยกันดำรงเกียรติของครู ดังในระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณของครู

6. มีสุขภาพดี มีอารมณ์ขัน มองโลกในแง่ดี

7. ต้องมีความอดทน

สาโรช บัวศรี (2515: 11-24) ได้กล่าวถึง มาตรการพื้นฐานในการสร้างครูที่ดี และเน้นถึงจุดหมายเพื่อให้บัณฑิตนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ดีมี 3 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ จะต้องชวนขยายสะสมวิทยาการทั้งปวง ทั้งด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติให้เกิดแก่ตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะต้องชวนขยายสร้างสมให้เกิดมีคุณธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรมชั้นในใจของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ด้านน้ำใจ จะต้องมีน้ำใจที่จะมุ่งฝึกสอน และอบรมศิษย์อย่างเต็มที่ด้วยความเสียสละ ไม่หวังผลตอบแทน จะต้องมีน้ำใจที่จะบังคับและฝึกฝนตนเอง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของศิษย์ตลอดไป จะต้องมีน้ำใจที่จะวางตนให้สมกับเกียรติของครูและอาชีพครูตลอดไป

3. ด้านสมรรถภาพ จะต้องชวนขยายสร้างสมรรถภาพในการเป็นครูให้เกิดแก่ตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น สามารถสอนได้ดี สามารถอบรมแนะแนวและปกครองได้อย่างดี สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดี และร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี สามารถเป็นครูชั้นอาชีพได้

ทรงศักดิ์ ศรีภาพสินธุ์ (2520: 54) ได้กล่าวถึง ลักษณะครูที่ดีว่าควรประกอบด้วย การมีความรู้ดี (Knowledge) การมีน้ำใจดี (Attitude) และการมีทักษะดี (Skill) และยังรวมถึง การมีความสามารถในการสอนดี (ในห้องเรียน) การอบรมแนะแนว แนะนำเด็กได้ดี (นอกห้องเรียน) การช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดี การช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี และเป็น Professional Teacher คือ รักอาชีพครู ใฝ่หาความรู้ในอาชีพตนอยู่เสมอ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2521: 168) จัดให้มีการสัมมนาเรื่อง "ครูผู้ธำรงความมั่นคงของสังคม" ได้สรุปลักษณะของครูที่ดีในด้านต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ครูที่ดีควรมีความรู้ทั้งในด้านวิชาสามัญและวิชาครู
2. ทักษะในการสอนของครู ครูที่ดีควรมีการฝึกฝนให้เกิดทักษะในด้านต่าง ๆ เช่น มีการปรับปรุงเทคนิคใหม่ ๆ ในการสอน และหมั่นค้นคว้าปรับปรุงตนเองเสมอ
3. ครูที่ดีควรมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู
4. หน้าที่และงานครู ครูที่ดีต้องรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบในงานของตน
5. การสอนของครู ครูที่ดีไม่เพียงแต่มุ่งสอนด้านวิชาการ แต่จะต้องอบรมศีลธรรม จรรยาให้ซื่อสัตย์แก่นักเรียนในการที่จะดำรงชีวิตและเป็นเยาวชนที่ดีของชาติ
6. จรรยาบรรณของครู ครูที่ดีต้องทราบว่าควรวางตนและประพฤติตนให้เหมาะสมอย่างไร

เสนีย์ มีทรัพย์ (2522: 33) เขียนบทความเรื่อง "คุณธรรมนิยมในทรรศนะของท่าน พุทธทาสภิกขุ" กล่าวถึงลักษณะของครูว่า ควรเป็นผู้มีความรู้เพียงพอและถูกต้องในระดับที่สอน รับฟังและเคารพเหตุผลของผู้อื่น พิจารณาคุณค่าของนักเรียนแต่ละคนด้วยเหตุผล ตัดสินหรือลงโทษนักเรียนอย่างมีเหตุผล มีความคิดริเริ่ม นำวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงการทำงานของตน มีความยุติธรรม มีอารมณ์มั่นคง และสามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ตลอดเวลา ซื่อสัตย์สุจริต รักษาความลับของนักเรียน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือนักเรียนตามสมควร เสียสละเพื่อประโยชน์ของสังคม และให้ความไว้วางใจแก่ผู้ร่วมงาน

เลสเตอร์ (Lester 1958: 58) กล่าวว่า ครูดีต้องเป็นผู้ที่เป็นตัวอย่างทางด้าน วัฒนธรรมที่ดีในสังคม มีความฉลาด สามารถที่จะกระตุ้นนักเรียนให้นักเรียนเป็นคนดีได้ ควบคุมอารมณ์ได้ ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ มีสุขภาพอนามัยดี มีความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี มีความรู้ในเรื่องการศึกษา และมีคุณค่าในสังคม

ทาเคโกะ โมริ (Takako Mori, 1960: 174-179) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ทัศนคติต่ออาชีพครู" กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยมิชิแกน จำนวน 556 คน พบว่า นักศึกษาหญิงมีทัศนคติต่ออาชีพครูสูงกว่านักศึกษาชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นยังพบว่าองค์ประกอบด้านทัศนคติ ฐานะทางเศรษฐกิจ มนุษย์สัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจในการเป็นครู

กันฮิล (Dunhill 1965: 14-17) กล่าวถึงลักษณะของครูไว้ว่า ครูต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มีความเป็นตัวของตัวเอง มีจิตใจอ่อนโยน มีน้ำเสียงดั่งฟังชัด มีความเมตตากรุณา มีอารมณ์ขัน มีความรอบรู้ มีความกระตือรือร้น เชื่อถือได้ เสมอต้นเสมอปลาย และมีประสิทธิภาพในการสอน

กิบสัน และฮันท์ (Gibson and Hunt 1965: 242) ได้เสนอความคิดเห็นว่า ครูที่จะปฏิบัติงานได้ดี ต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ

1. มีความรู้ทางวัฒนธรรม การพัฒนาการของเด็ก การพัฒนาการเรียนรู้และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
2. ด้านทักษะ มีทักษะทางภาษา สื่อความหมายให้เด็กเข้าใจง่าย มีมนุษย์สัมพันธ์ มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเสมอ แก้ปัญหาหลักวิชาการและรักงานในอาชีพของตน
3. ด้านความสนใจ สนใจในวิชาที่สอน สนใจนักเรียน ชุมชนและโรงเรียน ร่วมมือ ร่วมงาน และสนใจที่จะพัฒนาอาชีพครู

เบค (Beck 1967: 127-128) ได้ทำการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนระดับ 6 จำนวน 2,108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เรื่อง ครูของข้าพเจ้า ผลการวิจัยพบว่านักเรียนชอบครูที่มีลักษณะดังนี้

1. รัก และเอาใจใส่เด็กนักเรียน มีความเป็นกันเอง ให้ความอบอุ่นและช่วยเหลือนักเรียน

2. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้อย่างชัดเจน
3. มีการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน
4. มีระเบียบวินัย

บิคเคิล (Biddle 1967: 346) กล่าวถึงลักษณะของครูไว้กว้าง ๆ 3 ประการ ดังนี้

1. ด้านการปฏิบัติงาน เช่น งานสอน มีความรับผิดชอบ สามารถสอนได้ดี มีประสิทธิภาพ มีแนวทางในการวัดผลประเมินผลที่ดี
2. ด้านบุคลิกภาพ การแสดงออกทางกาย อารมณ์ และสังคม
3. ด้านพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมการสอน การมีส่วนร่วม

เฮนจัม (Henjum 1969: 143-147) ได้ทำการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของครู ตัวอย่างประชากรคือ นักศึกษาครู ในมหาวิทยาลัยมิชิแกน จำนวน 78 คน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชื่อ "Gettle's Sixteen Personal Factor Questionnaire" ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ดีควรมีความรู้และความรอบรู้ มีความกระตือรือร้น มีความพร้อมทางอารมณ์ ควบคุมตนเองได้ดี

ไรอันส์ และคณะ (Ryans and other 1972: 9-12) กล่าวถึงองค์ประกอบของครูที่ดี 9 ลักษณะ ดังนี้

1. ให้ความอบอุ่นและความเป็นมิตร
2. มีความรับผิดชอบ
3. มีความกระตือรือร้น และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. สนใจในความคิดเห็นของนักเรียน

5. สนใจในพฤติกรรมประชาธิปไตยในชั้นเรียน
6. สนใจในความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ร่วมงาน
7. สอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
8. ใช้ภาษาในการสื่อความหมายให้ถูกต้อง
9. มีอารมณ์มั่นคง ปรับตัวได้ดี

โทมัส อาร์ วอทรูมา และ เพนนี่ แอล ไรทน์ (Thomas R. Wotruba and Penny L. Wright 1975: 653-661) ได้ศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือประเมินผลการสอนของอาจารย์ กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษาคือ ผู้บริหาร อาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัย ซาน เดียร์โก (San Diego University) แผนกบริการธุรกิจ ผลปรากฏว่าคุณลักษณะของอาจารย์ที่มีความสำคัญ ได้แก่

1. มีความรู้กว้างขวาง ถูกต้องทันสมัย และรู้อย่างแท้จริง
2. ส่งเสริมนิสิตให้แสดงความคิดเห็น
3. กระตือรือร้นในวิชาที่สอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย